

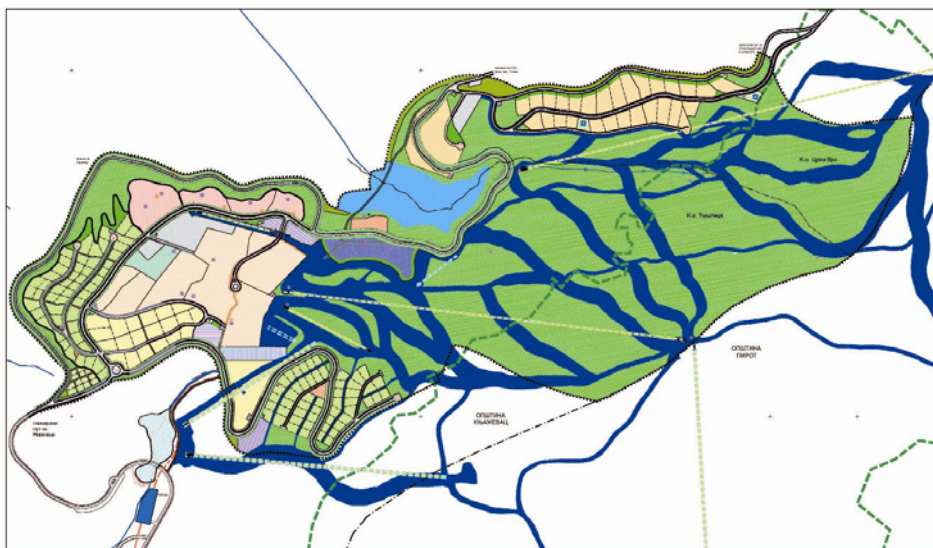

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ЕКОНОМИЈЕ И РЕГИОНАЛНОГ РАЗВОЈА

Скупштина општине Књажевац
Књажевац

***ИЗВЕШТАЈ О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА НА
ЖИВОТНУ СРЕДИНУ
ИЗМЕНА И ДОПУНА ПЛАНА ДЕТАЉНЕ РЕГУЛАЦИЈЕ ПРВЕ
ФАЗЕ ТУРИСТИЧКОГ РИЗОРТА «ЈАБУЧКО РАВНИШТЕ»
НА СТАРОЈ ПЛАНИНИ***

ИНСТИТУТ ЗА АРХИТЕКТУРУ И УРБАНИЗАМ СРБИЈЕ
INSTITUTE OF ARCHITECTURE AND URBAN & SPATIAL PLANNING OF SERBIA

Београд, новембар 2010. године

НАРУЧИЛАЦ

ОПШТИНА КЊАЖЕВАЦ
Председник Младен Радосављевић

**ЈП ДИРЕКЦИЈА ЗА РАЗВОЈ, УРБАНИЗАМ И
ИЗГРАДЊУ ОПШИНЕ КЊАЖЕВАЦ**
Директор Душко Милошевић

НОСИЛАЦ ИЗРАДЕ ПЛАНА

**ИНСТИТУТ ЗА АРХИТЕКТУРУ И
УРБАНИЗАМ СРБИЈЕ**
Директор др Игор Марић

РУКОВОДИЛАЦ ПЛАНА

др Игор Марић, дипл.инж.арх.

РАДНИ ТИМ

Концепт Измена и допуна Плана

др Игор Марић, дипл.инж.арх.
др Саша Милијић дипл просторни планер
Олгица Бакић, дипл.простор.план.
мр Божидар Манић, дипл.инж.арх.

**РУКОВОДИЛАЦ ИЗРАДЕ
СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА**

мр Марина Ненковић-Ризнић
дипл. просторни планер

ЧЛАНОВИ ТИМА:

Саобраћај

Електро инсталације
Кнализација и водовод
ТТ инсталација
Термотехничке инсталације
Скијалиште

Уређење зелених површина и предела
Информациона основа

Заштита животне средине
и комунални садржаји
Дигитална обрада ГИС

КОНСУЛТАНТИ

ДИГИТАЛНЕ ПОДЛОГЕ

катастарски план
топографски план

Бранислав Момчиловић, дипл.инж.грађ.
Радмило Илић, дипл.инж.грађ.
Светозар Теофиловић, дипл.инж грађ и ИМС
Радкојко Роглић, дипл инж ел
др Јован Деспотовић, дипл.инж.грађ.
Радован Јовановић, дипл инж ел
Милорад Богдановић, дипл инж маш
др Саша Милијић дипл простор.планер
др Игор Марић, дипл.инж.арх
Славко Гавриловић дипл. инж. хорт.
мр Никола Крунић дипл. простор.планер
Олгица Бакић дипл. простор.планер
Слађана Недељковић, тех.

мр Марина Ненковић Ризнић дипл. простор.планер
Олгица Бакић дипл. простор.планер
мр Никола Крунић дипл. простор.планер

ECOSIGN

Mountain Resort Planners Ltd. Whistler,
BC Canada, www.ecosign.com

РЕПУБЛИЧКИ ГЕОДЕТСКИ ЗАВОД

Београд

ЗАВОД ЗА ФОТОГРАМЕТРИЈУ

"ГЕОИНЖЕЊЕРИНГ" а.д.

Београд, А.Гепрата 14

УВОД	1
I Полазне основе стратешке процене утицаја	5
1.1. Преглед саржаја и циљева плана и односа са другим плановима	5
1.1.1. Предмет Измена и допуна Плана детаљне регулације	5
1.1.2. Садржај Измена и допуна Плана детаљне регулације	6
1.1.3. Плански циљеви изградње и уређења на простору Измена и допуна Плана детаљне регулације	6
1.1.4. Однос према другим документима – стратегијама, плановима и програмима	7
II Преглед карактеристика и оцена стања и квалитета животне средине на подручју на коју се извештај односи	10
2.1. Оцена стања	10
2.2. Карактеристике животне средине у областима за које постоји могућност да буду изложене значајном утицају	13
2.3. Правни основ за израду стратешке процене	13
2.4. Претходне консултације са заинтересованим органима и организацијама	14
III Општи и посебни циљеви стратешке процене утицаја и избор индикатора	15
3.1. Полазишта и основе општих и посебних циљева	15
3.2. Избор општих и посебних циљева и индикатора	15
IV Процена могућих утицаја на животну средину	17
4.1. Разматрана питања и проблеми заштите природе и животне средине у Изменама и допунама Плана детаљне регулације и образложење разлога за изостављање одређених питања и проблема из поступка процене	17
4.2. Приказ варијантних решења Измена и допуна Плана детаљне регулације	18
4.3. Планска решења коришћења простора	18
4.4. Приказ врсте и карактеристика утицаја планских решења на животну средину	24
4.4.1. Врста и предмет утицаја	24
4.4.2. Карактеристике утицаја-методологија и приказ оцене	25
4.4.3. Процена утицаја планских решења реализације Плана на животну средину	26
4.5. Резиме значајних утицаја Измена и допуна плана	32
4.6. Опис планираних мера за смањење негативних утицаја и планиране мере заштите животне средине	33
V Смернице за израду процене утицаја на животну средину на нижим хијерархијским нивоима	35
VI Програм праћења стања животне средине	36
6.1 Мониторинг систем за контролу квалитета вода	37

6.2 Мониторинг систем за контролу квалитета ваздуха	37
6.3 Мониторинг систем за контролу квалитета земљишта	38
6.4 Мониторинг емисије	38
VII Приказ коришћене методологије и тешкоће у изради Стратешке процене утицаја	38
VIII Приказ начина одлучивања	41
IX Учешће заинтересованих страна у поступку израде и разматрања извешатаја о стратешкој процени	41
X Закључци – завршни, нетехнички резиме	42
10.1. Приказ закључака Извештаја о стратешкој процени утицаја Измена и допуна плана на животну средину	42
Табеле:	
Табела 1. Циљеви и индикатори СПУ	
Табела 2. Планирана структура у оквиру јавних површина	
Табела 3. Планирана структура осталих грађевинских површина	
Табела 4. Критеријуми за оцењивање величине утицаја	
Табела 5. Критеријуми за оцењивање просторних размера утицаја	
Табела 6. Скала за процену вероватноће утицаја	
Табела 7. Процена величине утицаја планских решења на животну средину и елементе одрживог развоја	
Табела 8. Процена величине утицаја планских решења на животну средину и елементе одрживог развоја	
Табела 9. Идентификација и евалуација стратешки значајних утицаја планских решења на животну средину	

УВОД

Уредбом Владе о утврђивању Програма развоја планинског туризма на подручју Старе планине "Службени гласник РС" бр. 85/07, Просторним планом подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина („Службени гласник РС" 115/08) и Уредбом о заштити Парка природе Стара планина ("Службени гласник РС" бр.23/09 дефинисани су приоритети развоја (инфраструктуре, туризма, насеља и др.), заштите (режима заштите I, II и III степена), израде урбанистичких планова и програма и друге документације.

У циљу примене и спровођења наведених докумената покренута је израда Урбанистичког плана за прву фазу туристичког ризорта „Јабучко равниште" на Старој планини и Извештаја о стратешкој процени утицаја урбанистичког плана на животну средину (у даљем тексту: **Стратешка процена**), између Наручиоца ЈП Дирекција за урбанизам, развој и изградњу општине Књажевац (бр. 1230/1-08 од 08.08.2008. године) и Извршиоца Института за архитектуру и урбанизам Србије (бр. 940 од 30.07.2008. године). На 13. Седници Скупштине општине Књажевац одржаној 11.05.2010. године донета је Одлука о изради Измена и допуна Плана детаљне регулације прве фазе Туристичког ризорта „Јабучко равниште" на Старој планини (у даљем тексту Измене и допуне), као и изради Стратешке процене утицаја Измена и допуна плана на животну средину (члан 9.) („Службени лист Општине Књажевац" бр.5/10).

Овај елаборат представља Извештај о Стратешкој процени утицаја Измена и допуна плана детаљне регулације прве фазе туристичког ризорта „Јабучко равниште" на животну средину (у даљем тексту **Стратешка процена** или **СПУ**). Извештај о стратешкој процени утицаја је припремљен за процедуру стручне оцене од стране Комисије за планове општине Књажевац, као и мишљење-оцену од стране овлашћеног представника Министарства економије и регионалног развоја. Измене и допуне Плана детаљне регулације су припремљене на основу Концепта који је разматрала и верификовала Комисија за планове општине Књажевац 08.07.2010. године.¹

Ова Стратешка процена на животну средину је урађена у складу са Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", 135/04, члан 5 и др.), Законом о заштити животне средине ("Службени гласник РС", 135/04, члан 19, 20, 33, 34 и др.), Законом о планирању и изградњи ("Службени гласник РС", 72/09 и 81/09), Законом о заштити природе („Службени гласник РС", 36/09), Правилником о садржини, начину и поступку израде планских докумената ("Службени гласник РС", 31/10), Законом о туризму ("Службени гласник РС", 36/09), Законом о јавним скијалиштима ("Службени гласник РС", 46/06), одредбама Закона о Просторном плану Републике Србије ("Службени гласник РС", 13/96), Уредбом о утврђивању Водопривредне основе Републике Србије ("Службени гласник РС", број 11/2002), Програмом развоја планинског туризма на подручју Старе планине ("Службени гласник РС" бр. 85/2007), Просторним планом подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина ("Службени гласник РС" бр. 115/2008), Уредбом о заштити Парка природе Стара планина ("Службени гласник РС" бр. 23/2009) и другим нормативним актима који се односе на проблематику из предмета Плана и Стратешке процене утицаја. Поред тога, стратешки оквир у изради ове Стратешке процене чине и Стратегија развоја туризма (2006), Стратегија развоја шумарства (2006), Стратегија развоја пољопривреде (2005), Национални програм заштите животне средине (2010) и Национална стратегија одрживог развоја и Акциони план за њено спровођење.

Стратешка процена утицаја вршена је у складу са основним принципима и решењима датих Просторним планом подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина („Службени гласник РС" 115/08), као и Извештајем о стратешкој процени утицаја Просторног плана подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина на животну средину

Предметно подручје налази се у оквиру Парка природе Стара планина, који има статус националног и мађународног значајног природног добра и налази се на Прелиминарној листи прекограничних резервата биосфере (MAB, UNESCO), Прелиминарној листи Рамсарских подручја (RAMSAR sites), Листи EMERALD подручја значајних за очување европске еколошке мреже, Листи прекограничних заштићених подручја (Transboundary areas) која су ушла у европски програм GREEN BELT, Листи међународно значајних станишта птица (IBA – Bird Life international 1997), Листи међународно значајних биљних подручја (IPA-PlantaEuropa 2005) и Листи Про геолошког блага значајних места у оквиру Европске асоцијације за конзервацију геолошког наслеђа (до 2000.).

¹ Измене и допуне плана урађене су синхронизовано са реализацијом (као саставни део) научног пројекта „**Одрживи развој и уређење бањских и других туристичких насеља Србије**" (ев.бр. ТП 16007) који финансира Министарство за науку и технолошки развој Републике Србије у оквиру програма истраживања за период 2009-2010. година.

Предмет ове Стратешке процене је утицај на животну средину просторне целине "Јабучко равниште" на површини од око 170 хектара у општини Књажевац на којем је планирана изградња у **првој фази туристичког ризорта капацитета око 6 000 лежаја**. Просторна целина "Јабучко равниште" простире се на истоименом платоу на висинама 1400-1500 м н.в. (Дебели Рт и Јабучко Равниште) и падинама скијалишта, које се од гребена висине 1725-1660-1630 м н.в (Бабин Зуб-Рудине, односно границе општина Књажевац и Пирот) спушта у правцу северозапада.

Стратешка процена утицаја планова (у даљем тексту **СПУ**) на животну средину представља значајан инструмент генералног, стратешког планирања, на републичком и урбанистичког планирања, на локалном нивоу, као и претходног усаглашавања еколошких и развојних интереса. Она се спроводи/врши ради обезбеђивања *вишег нивоа заштите животне средине* и интеграције еколошких/енвајронменталних захтева, мишљења и начела у планове и програме, у циљу подстицања и унапређења *одрживог развоја*. Овим путем се усаглашавањем циљева и принципа одрживог развоја у плановима и програмима, детерминишу начини избегавања или ограничавања негативних утицаја на животну средину, здравље, квалитет живота и економски статус становништва неког подручја. Притом, СПУ настоји да усагласи и хармонизује захтеве заштите животне средине и развоја путем вредновања планских решења у односу на захтеве животне средине.

Такође, императив у поступку израде Извештаја о стратешкој процени је дефинисање партиципације заинтересованих страна, јавности и интересних група у процес планирања и одлучивања по питањима свих планских решења, која се односе на животну средину. На основу члана 5. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину, израда СПУ обавезна је за планове у области просторног и урбанистичког планирања уколико њихова решења могу изазвати потенцијалне значајне ефекте на животну средину.

Значај стратешке процене утицаја, између осталог, је у томе што се путем ње дефинишу следећи приоритети:

- укључивање и спајање теме одрживости и заштите животне средине у процес израде планског документа у кључним фазама припреме и доношења тог документа,
- омогућавање остваривања бољег, прихватљивог баланса између просторно-еколошких, социо-економских и политичких фактора,
- разматрање значајних утицаја на животну средину варијантних планских опција и скенирање/тестирање/оцена планских решења у односу на циљеве заштите;
- достизање већег степена обавезности планског документа у домену установљивања, примене и праћења мера спречавања и ограничавања утицаја на животну средину,
- повећавање транспарентности процеса израде планске документације и омогућавање ширег консензуса свих интересних група око циљева и решења планског документа, стварајући на тај начин и боље услове за његову примену,
- стварање целисходне препоруке у вези нивоа и начина процене утицаја на животну средину за планове, односно за активности на планском подручју, нижег хијерархијског нивоа.

Стратешка процена утицаја на животну средину је резултат усклађивања регулативе Републике Србије са прописима ЕУ. Одредбама из члана 35 Закона о заштити животне средине (Службени гласник РС број 135/2004) утврђено је да се "Стратешка процена утицаја на животну средину врши се за планове, програме и основе у области просторног и урбанистичког планирања или коришћења земљишта, енергетике, индустрије, саобраћаја, управљања отпадом, управљања водама и других области и саставни је део плана, односно програма или основе".

Стратешка процена утицаја на животну средину мора бити усклађена са другим проценама утицаја на животну средину, као и са плановима и програмима заштите животне средине и врши се у складу са поступком прописаним "Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину" (Службени гласник РС бр. 135/2004).

Доношење одлуке о приступању изради Стратешке процене врши се у складу са чланом 9. "Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину" (Службени гласник РС бр. 135/2004). Одлуку о изради стратешке процене доноси орган надлежан за припрему плана по претходно прибављеном мишљењу органа надлежног за послове заштите животне средине и других заинтересованих органа и организација. Одлука о изради стратешке процене утицаја (у даљем тексту СПУ) садржи:

- 1) разлоге за вршење стратешке процене према критеријумима из члана 6. Закона,
- 2) приказ питања и проблема везаних за животну средину у плану који ће бити разматрани у оквиру стратешке процене,

- 3) разлоге за изостављање појединих питања и проблема везаних за животну средину у плану и програму из стратешке процене,
- 4) елементе извештаја о стратешкој процени,
- 5) избор и обавезе носиоца израде извештаја о стратешкој процени (предлог методологије, састав стручног тима, рок израде и др),
- 6) начин учешћа заинтересованих органа и организација и јавности у поступку израде и разматрања извештаја о стратешкој процени.

Полазну основу за израду овог документа чини Програм за израду Стратешке процене утицаја урбанистичког плана за прву фазу туристичког ризорта „Јабучко равниште“ на Старој планини (коју је разматрала и верификовала Комисија за планове општине Књажевац 25.09.2008. године и на основу којих је СО Књажевац донела Одлуку о изради Плана детаљне регулације и Приступању изради Стратешке процене ("Службени лист Општине Књажевац бр. 9/08).) а плански основ представља "Просторни план подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина", „Извештај о стратешкој процени утицаја просторног плана Парка природе и туристичке регије Стара планина на животну средину“², „Програм развоја планинског туризма на подручју Старе планине“³, као и друга расположива документација.

Методолошки приступ изради програма заснован је на Закону о стратешкој процени утицаја на животну средину⁴ и Упутствима за спровођење закона о стратешкој процени утицаја на животну средину⁵.

Према члану 4. наведене одлуке, извештај о стратешкој процени је документ којим се описују, вреднују и процењују могући значајни утицаји на животну средину до којих може доћи имплементацијом плана и програма и којим се одређују мере за смањење негативних утицаја на животну средину. Извештај према члану 12. Закона о стратешкој процени утицаја садржи нарочито:

- 1) Полазне основе стратешке процене
- 2) Преглед карактеристика и оцена стања животне средине у подручју плана
- 3) Општи и посебни циљеви стратешке процене и избор индикатора
- 4) Процену могућих значајних утицаја на животну средину
- 5) Опис мера предвиђених за смањење негативних утицаја
- 6) Смернице за израду процена утицаја на нижим хијерархијским нивоима
- 7) Програм праћења стања животне средине у току спровођења плана
- 8) Приказ коришћене методологије и тешкоће у изради стратешке процене
- 9) Приказ начина одлучивања
- 10) Закључци стратешке процене утицаја и други подаци од значаја за стратешку процену

Према члану 4. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину основна начела стратешке процене су:

- 1) **Начело одрживог развоја** – одрживи развој јесте усклађен систем техникотехнолошких, економских и друштвених активности у укупном развоју у коме се на принципима економичности и разумности користе природне и створене вредности са циљем да се сачува и унапреди квалитет животне средине за садашње и будуће генерације. Разматрањем и укључивањем битних аспеката животне средине у припрему и усвајање одређених планова и програма и утврђивањем услова за очување вредности природних ресурса и добара, предела, биолошке разноврсности, дивљих и биљних животињских врста и аутохтоних екосистема, односно рационалним коришћењем природних ресурса доприноси се циљевима одрживог развоја.
- 2) **Начело интегралности** – политика заштите животне средине која се реализује доношењем планова и програма заснива се на укључивању услова заштите животне средине, односно

² Извештај о стратешкој процени утицаја Просторног плана подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина на животну средину, обрађивач Институт за архитектуру и урбанизам Србије, 2008 („Службени гласник РС“ 115/08).

³ Програм развоја планинског туризма на подручју Старе планине ("Службени гласник РС" бр. 85/2007) и друга документација (План туризма на Старој планини са прединвестиционом студијом и физичко-техничким карактеристикама скијалишта" Horwath и Horwath Consulting Zagreb, ECOSIGN, Mountain Resort Planners Ltd. Whistler, BC Canada, јун 2007) и др.

⁴ Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину, «Службени гласник РС» бр. 135/04.

⁵ Упутства за спровођење закона о стратешкој процени утицаја на животну средину, Министарство науке и заштите животне средине, фебруар 2007.

очувања и одрживог коришћења биолошке разноврсности у одговарајуће секторске и међусекторске планове и програме.

- 3) **Начело предострожности** – свака активност мора бити спроведена на начин да се спрече или смање негативни утицаји одређених планова и програма на животну средину пре њиховог усвајања, обезбеди рационално коришћење природних ресурса и сведе на минимум ризик по здравље људи, животну средину и материјална добра.
- 4) **Начело хијерархије и координације** – процена утицаја планова и програма врши се на различитим хијерархијским нивоима на којима се доносе планови и програми. У поступку стратешке процене планова и програма повећани степен транспарентности у одлучивању обезбеђују се узајамном координацијом надлежних и заинтересованих органа у поступку давања сагласности на стратешку процену, кроз консултације, односно обавештавања и давања мишљења на план и програм.
- 5) **Начело јавности** – у циљу информисања јавности о одређеним плановима и програмима и о њиховом могућем утицају на животну средину, као и у циљу обезбеђења пуне отворености поступка припреме и доношења или усвајања планова и програма, јавност мора, пре доношења било какве одлуке, као и после усвајања плана и програма, имати приступ информацијама које се односе на те планове и програме или њихове измене.

Стратешка процена је процес који треба да integriше циљеве и принципе одрживог развоја у просторним плановима уважавајући при томе потребу да се избегну или ограниче негативни утицаји на животну средину и на здравље и добробит становништва. Значај стратешке процене утицаја на животну средину огледа се у томе што:

- обрађује питања и утицаје ширег значаја, који се не могу поделити на пројекте, на пример - кумулативни и социјални ефекти,
- помаже да се провери повољност различитих варијанти развојних концепата,
- избегава ограничења која се појављују када се врши процена утицаја на животну средину већ дефинисаног пројекта.
- утврђује одговарајући контекст за анализу утицаја конкретних пројеката, укључујући и претходну идентификацију проблема и утицаја који заслужују детаљније истраживање, итд.

I Полазне основе стратешке процене утицаја

Према члану 13. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину, полазне основе стратешке процене утицаја обухватају:

- 1) кратак преглед садржаја и циљева плана и програма и односа са другим плановима и програмима;
- 2) преглед постојећег стања и квалитета животне средине на подручју за које се извештај доноси;
- 3) карактеристике животне средине у областима за које постоји могућност да буду изложене значајном утицају;
- 4) разматрана питања и проблеме заштите животне средине у плану или програму и приказ разлога за изостављање одређених питања и проблема из поступка процене;
- 5) приказ припремљених варијантних решења која се односе на заштиту животне средине у плану или програму, укључујући варијантно решење нереализовања плана и програма и најповољније решење са становишта животне средине;
- 6) резултате претходних консултација за заинтересованим органима и организацијама битне са становишта циљева и процене могућих утицаја СПУ.

1.2. Преглед саржаја и циљева плана и односа са другим плановима

1.2.1. Предмет Измена и допуна Плана детаљне регулације

Предмет Измена и допуна Плана детаљне регулације је изградња и уређење просторне целине "Јабучко равниште" на површини од око 170 хектара у општини Књажевац на којој је планирана изградња у **првој фази око 6000 лежаја**. Просторна целина "Јабучко равниште" простире се на истоименом платоу на висинама 1400-1500 m н.в. (Дебели Рт и Јабучко Равниште) и падинама скијалишта, које се од гребена висине 1725-1660-1630m н.в (Бабин Зуб-Рудине, односно границе општина Књажевац и Пирот) спушта у правцу северозапада.

Граница Плана детаљне регулације прве фазе туристичког ризорта „Јабучко равниште“ на Старој планини је утврђена правно и физички, или, као граница катастарске парцеле, или, линијом преко катастарске парцеле (када она у целини не припада плану) која спаја две геодетске тачке (темена) суседних парцела.

Граница полази од локалног пута Л-16 Црни Врх-Кална северозападно од локалитета Дебели Рт, а затим се пружа источно преко локалитета Дебели рт у дужини од око 1000m, паралелно, на удаљености од око 100m северно од постојећег приступног пута ка планинарском дому Бабин Зуб 100m, затим скреће ка југоистоку у дужини од око 150m до локалитета Дојкино врело, а одатле поново на исток око 350m где излази на гребен и сусреће се са границом општина Књажевац и Пирот. Одатле граница иде југозападно по граници између две општине спуштајући се гребеном преко коте 1629 до изохипсе 1630m н.в. одакле граница иде североза-падно спуштајући се до изохипсе 1560, одатле граница иде прво југозападно, а потом западно, генерално пратећи терен између изохипси 1540 и 1570, након око 800m скреће ка северу, прелази поток (и замочварено тло на јабучком равништу), а затим скреће ка југозападу дуж изохипсе 1460m, а након 450m скреће ка северу. Граница потом окреће ка северозападу, пратећи изохипсу 1440m у дужини од око 260m када скреће ка северу и даље по изохипси у дужини од око 470m где се укршта са локалним путем за Ђуштицу. Од ове тачке гранца пратећи конфигурацију терена има правац ка истоку у дужини од око 730m где се ломи и мења правац ка североистоку у дужини од око 600m до почетне тачке, и укрштања са локалним путем Л-16.

Изменама и допунама Плана биће обухваћен простор на истоименом локалитету, већим делом са западне стране приступног пута из правца Црног Врха и мањим делом са источне стране планираног приступног пута из правца Мирковаца.

Грађевински рејон планског подручја обухвата укупно 100,61 ха или 58,97% локалитета (јавне намене 'површине јавне намене, јавне површине за потребе здравства и државних органа, културе и информатике, јавни путеви и улице, техничка база скијалишта, коридори инфраструктуре, пешачке стазе, паркинзи, алпско скијалиште са полигоном ски школе; остале намене – хотел, минихотел, туристичко село, вишепородичне и јендопородичне куће и др), а осталих 70,01 ха или 41,03% је под слободним зеленим површинама (већим делом под буковом шумом и мањим делом под пашњацима).

1.2.2. Садржај Измена и допуна Плана детаљне регулације

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

А. УВОД

А.1. ПОВОД И ЦИЉ ИЗРАДЕ ИЗМЕНА И ДОПУНА ПЛАНА

А.2. ОБУХВАТ ПЛАНА

А.3. ПРАВНИ И ПЛАНСКИ ОСНОВ

А.4. СТЕЧЕНЕ УРБАНИСТИЧКЕ ОБАВЕЗЕ

Б. ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА

Б.1. СТАТУС ЗЕМЉИШТА У ГРАНИЦАМА ПЛАНА

Б.2. КОНЦЕПЦИЈА ПЛАНА

Б.3. ПЛАНИРАНА НАМЕНА И НАЧИН КОРИШЋЕЊА ЗЕМЉИШТА

Б.4. УРБАНИСТИЧКИ УСЛОВИ ЗА ПОВРШИНЕ И ОБЈЕКТЕ ЈАВНЕ НАМЕНЕ

Б.5. ЈАВНА ИНФРАСТРУКТУРНА МРЕЖА И ОБЈЕКТИ

Б.6. ЈАВНЕ ЗЕЛЕНЕ ПОВРШИНЕ

Б.7. РЕГУЛАЦИЈА СКИЈАШКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ

Б.8. СРЕДЊОРОЧНИ ПРОГРАМ УРЕЂЕЊА ПОВРШИНА ЈАВНЕ НАМЕНЕ

Б.9. ИНЖЕЊЕРСКОГЕОЛОШКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ТЕРЕНА СА ГЕОТЕХНИЧКИМ УСЛОВИМА И ПРЕПОРУКАМА

Б.10. УРБАНИСТИЧКЕ МЕРЕ ЗАШТИТЕ

Б.11. ВОДОПРИВРЕДНИ УСЛОВИ И ПРЕПОРУКЕ

Б.12. УСЛОВИ ЗА ПРИКУПЉАЊЕ И ЕВАКУАЦИЈА ОТПАДА

В. ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА

В.1. ПРАВИЛА РЕГУЛАЦИЈЕ

В.2. ПРАВИЛА ПАРЦЕЛАЦИЈЕ

В.3. ПРАВИЛА ЗА ИЗГРАДЊУ ОБЈЕКТА

В.4. ПРАВИЛА ЗА ОГРАЂИВАЊЕ

В.5. ПРАВИЛА ЗА НЕОМЕТАНО КРЕТАЊЕ ДЕЦЕ, СТАРИХ И ИНВАЛИДНИХ ЛИЦА

В.6. ПРИКЉУЧИВАЊЕ ОБЈЕКТА НА КОМУНАЛНУ ИНФРАСТРУКТУРНУ МРЕЖУ

В.7. ИНЖЕЊЕРСКОГЕОЛОШКИ УСЛОВИ

Г. СМЕРНИЦЕ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ

Г.1. ФАЗНОСТ РЕАЛИЗАЦИЈЕ

Г.2. УПУТСТВО ЗА САРАДЊУ У ТОКУ ИЗРАДЕ ТЕХНИЧКЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ

Г.3. НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПЛАНА

1.2.3. Плански циљеви изградње и уређења на простору Измена и допуна Плана детаљне регулације

Циљеви изградње, уређења, заштите и коришћења туристичког ризорта „Јабучко равниште“ на Старој планини уређени су првенствено општим начелима и циљевима одрживог развоја и заштите Старе планине као природног добра од националног интереса и као туристичког подручја од националног интереса. Непосредна подлога за утврђивање ових циљева и задатака садржана је у циљевима развоја туризма по Просторном плану Републике Србије и Стратегији развоја туризма Србије (комплексна валоризација потенцијала туристичке понуде; успостављање система садржајно и функционално заокружене и регионално интегрисане туристичке понуде; подстицање туристичких подручја са најповољнијим могућностима за продужење туристичке сезоне и повећање степена искоришћености капацитета; укључивање природних, културно-историјских и других вредности у развој туризма, уз целовиту заштиту животне средине, природе, природне и културне баштине).

С обзиром да је просторна целина прве фазе туристичког ризорта ЈАБУЧКО РАВНИШТЕ на Старој планини неурбанизован и неизграђен простор основни циљеви плана су:

- уређивање грађевинског земљишта кроз мере и инструменте плана према Закону о планирању и изградњи;
- издвајање земљишта за површине јавне и остале намене;
- утврђивање правила грађења и уређења.

Непосредни циљеви изградње и уређења локалитета прве фазе туристичког ризорта „Јабучко равниште“ на Старој планини су у следећем:

- установљење, развој и изградња комплекса прве фазе локалитета „Јабучко равниште“ у рангу туристичког ризорта са поливалентним функцијама и садржајима, стационарним капацитетима у режиму заштите III степена и делом туристичко-рекреативне инфраструктуре у режиму заштите II степена Парка природе Стара Планина;
- организовање јединствене туристичке понуде са јединственим туристичким производом, јединственим маркетингом понуде на домаћем и светском тржишту, високим стандардима планираних објеката и др;
- формирање јединственог комплекса са смештајем и централним јавним садржајима, културним, забавним, угоститељским, рекреативним спортским садржајима у затвореним и на отвореним просторима, као и садржаја туристичких услуга у функцији претходно наведених високих стандарда;
- формирање полазног чворишта алпског скијалишта са улазима и терминалима на и ка споју сектора Голема река и Топли До алпског скијалишта, изградњом нових жичара, ски-стаза и полигона ски-школа, као и формирање техничког сервиса у функцији скијалишта;
- одржавања приступних путева, планирање и изградња паркинга и гаража, објеката супраструктуре и техничке инфраструктуре;
- обезбеђивање прихвата већег броја дневних излетника, првенствено за зимску и летњу понуду.
- обезбеђивање прописног опремања локалитета јавном комуналном инфраструктуром улица, водовода, канализације, електро и ТТ инсталација, и др.
- утврђивање високих стандарда за заштиту животне средине локалитета Јабучко равниште и то у области заштите вода, топлификације, аутомобилског саобраћаја, комуналне хигијене и заштите од буке кроз планске инструменте и мере за сваку појединачну област;
- утврђивање планских инструмената и мера, правила изградње и стандарда, облика и типа архитектонског обликовања.

У складу са наведеним циљним оквирима уређење, заштита и коришћење локалитета прве фазе туристичког ризорта „Јабучко равниште“ засниваће се на следећим посебним опредељењима и задацима развоја туризма у Парку природе Стара планина (према Просторном плану):

- Туризам и рекреација, као активности најизразитије комплементарне заштити, ревитализацији и културолошком коришћењу природних и културних добара Парка природе, представљаће водећу привредну грану одрживог развоја подручја и агенс развоја других комплементарних активности, посебно здравствено-рекреативних функција, пољопривреде, ловства, чисте енергетике, занатства и домаће радиности, као и активности друштвеног стандарда (саобраћај, комуналне службе, терцијарне и кварталне јавне службе);
- Туризам и рекреација на подручју Парка природе биће функцијски прилагођени захтевима заштите, очувања, ревитализације и културолошког коришћења природе, природних вредности, животне средине и непокретних културних добара. Са захтевима и потребама туризма и рекреације биће усклађене све остале активности подручја;
- Туризам и рекреација ће представљати главне факторе функција заштите, ревитализације и презентације природних и културних добара, јер ће овим културолошким функцијама обезбедити значајну економску подршку (уз редовна, основна средства, која, за ова национална добра, обезбеђује држава). Кроз видове културолошког туризма, првенствено еколошког, почев од опште-едукативног, преко екскурзионог, спортско-рекреативног и др., па све до научно-истраживачког, природна добра подручја Парка природе биће комерцијализована на оптималан начин, како у корист заштите, ревитализације и промоције добара, тако и у корист промоције, културног и социо-економског развоја; и
- Плански концепт понуде туризма и рекреације подручја биће заснован на природним условима, ресурсима и вредностима за зимску и летњу понуду. Сходно томе, туристичко-рекреативна понуда подручја ће анимирати и задовољити тражњу претежно у стационарном и излетничком спортско-рекреативном туризму.

1.2.4. Однос према другим документима – стратегијама, плановима и програмима

Локалитет прве фазе туристичког ризорта „Јабучко равниште“ на Старој планини налази се у Парку природе Стара планина и туристичкој регији Стара Планина, чији статус је одређен Просторним планом Републике Србије („Службени гласник РС”, 13/96), Просторним планом подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина („Службени гласник РС” бр. 115/2008), Уредбом о заштити Парка природе Стара планина

("Службени гласник РС" бр. 23/2009), Програмом развоја планинског туризма на подручју Старе планине ("Службени гласник РС" бр. 85/2007), Законом о заштити природе ("Службени гласник РС" бр. 36/2009), Законом о јавним скијалиштима ("Службени гласник РС" број 46/06), као природно добро од националног интереса и као туристичко подручје од националног интереса, и којим управља држава преко ЈП Србијашуме, ЈП Скијалишта Србије и ЈП за развој планинског туризма Стара планина.

а) Просторни план подручја „Бабин зуб“

По претходном Просторном плану подручја "Бабин зуб" у оквиру општине Књажевац (СО Књажевац, 1982.)⁶ планом је обухваћен високопланински простор површине од око 100 км² до границе са општином Пирот. У Просторном плану подручја „Бабин Зуб“ на Старој планини биле су предвиђене следеће одредбе:

- **Поглавље о туризму** - На основу граничног капацитета пројектованог континуалног алпског скијалишта од Јабучког равништа до Мирице од око 8.000 скијаша, на подручју је планирано укупно 9.600 лежаја и 6.100 дневних излетника. Од тога, на полазиштима алпског скијалишта (1.100-1450 мнв) у 2 центра (Голема Река са 3.000 и Јабучко Равниште са 1.700 лежаја) и 7 пунктова планирано је укупно 7.800 лежаја и 6.000 дневних излетника, а у 3 подпланинска села и 2 засеока 1.800 лежаја и 100 дневних излетника. За прву фазу изабрана је (од стране локалне заједнице) реализација дела центра Јабучко равниште са 300 лежаја, мањим делом скијалишта и пратећом инфраструктуром (од чега је реализован само приступни пут и електроснабдевање). С обзиром на промену социо-економских услова и концепта планинског туризма у Европи и свету, овај Просторни план је ревидован у погледу капацитета високих центара и пунктова као и континуалног повезивања скијалишта, што је реализовано кроз Просторни план Парка природе и туристичке регије Стара планина;
- **Поглавље о животној средини** - Заштита животне средине третирана је интегрално са заштитом природе и природних вредности. Заштита земљишта регулисана је утврђивањем површина за строгу заштиту тла од ерозије (терени са нагибом већим од 60% на падинама главног гребена и попречног повијарца Старе планине и у доњем току Црновршке реке), као и регулисаним каналисањем отпадних вода са туристичких локалитета и из села и засеока, условима изградње супраструктуре, саобраћајница и техничке инфраструктуре. Заштита вода регулисана је утврђивањем заштићеног регионалног изворишта горњег слива Црновршке реке/изворишта Трговишког Тимока (изнад коте од 800 мнв), заштитом појединачних извора и регулисањем отпадних и атмосферских вода са туристичких локалитета и саобраћајница и из постојећих насеља. Заштита ваздуха и заштита од буке плански је регулисана условима изградње, реконструкције и уређења туристичких локалитета, саобраћајница и постојећих насеља, уз ограничавање загађујућих производних погона, коришћење чистих извора енергије (без угља и течних горива за грејање) и др.;
- **Поглавље о културном наслеђу** - Заштита непокретних културних добара односи се претежно на етно-наслеђе обухваћених села и заселака. Међу селима посебно је вредновано Балта Бериловац са вредним амбијентима и објектима народне архитектуре, као и заселак Трестена Чука са архаичном етно-заједницом традиционалног живљења и производње. Посебна пажња посвећена је и старим воденицама и стругарама. Ова етно-баштина у пуној мери је валоризирана као развојни мотив сеоског туризма и укупне туристичке понуде подручја (у селима - адаптација ентеријера кућа и изградња пансиона за госте и запослене, у засеоку Трестена Чука - специфичан излетничко-транзитни етно-пункт са традиционалном кухињом, производима старих етно-заната, угоститељски пунктови у воденицама и др.).

б) Просторни план подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина

Стратешка процена утицаја ПДР прве фазе туристичког ризорта „Јабучко равниште“ на Старој планини припремљена је и на основу планских решења датих Просторним планом подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина („Службени гласник РС" бр. 115/08) и закључака Стратешке процене утицаја овог плана на животну средину као и Уредбе о заштити Парка природе Стара планина (у погледу режима заштите I, II и III степена)⁷.

⁶ На основу Просторног плана урађени су следећи плански документи његове разраде: Детаљни урбанистички план комплекса Јабучко Равниште (1984.), Урбанистички пројект туристичког центра Јабучко Равниште (1989.), Урбанистички пројект ски-стадиона Коњарник (1993. и 2003.) и др.

⁷ Од посебног значаја је била сарадња са Заводом за заштиту природе Србије, у току које је извршено усклађивање планских решења зона заштите природе са зонама развоја туристичко-рекреативне инфраструктуре на подручју Просторног плана Парка природе и туристичке регије Стара планина туризма (Завод за заштиту природе бр. 03-1705 од 12.09.2006. године и Институт за архитектуру и урбанизам Србије бр. 1016 од 08.09.2006. године

Просторни план подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина (у даљем тексту Просторни план), као и Извештај о стратешкој процени утицаја Просторног плана подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина (у даљем тексту СПУ Просторног плана) чији је обрађивач Институт за архитектуру и урбанизам Србије, урађени су у складу са Одлуком о Просторном плану подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина и Одлуком о изради стратешке процене утицаја Просторног плана подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина коју је донела Републичка агенција за просторно планирање одговорна за припрему Просторног плана. Просторни план и Стратешка процена утицаја овог плана на животну средину представљају законски заснован плански основ за израду Стратешке процене утицаја ПДР прве фазе туристичког ризорта „Јабучко равниште“ на Старој планини.

Просторни план је базиран на следећим опредељењима (која су у току израде ове Стратешке процене утицаја на животну средину узете као полазни плански основ):

- стратешким смерницама и решењима Просторног плана Републике Србије,
- предлогом Уредбе о заштити парка природе Стара планина; и
- Шумско-привредном основом за подручје Парка природе;

У току израде Просторног плана, као и Измена и допуна Плана детаљне регулације вршено је консултовање са:

- Стратегијом развоја туризма Србије;
- Програмом (Мастер планом) развоја туризма Старе планине који је упоредо рађен за предметно подручје;
- више Програма Министарства пољопривреде, водопривреде и шумарства намењених подршци очувања агродиверзитета, одрживог развоја пољопривреде и руралног туризма на Старој планини и у њеном непосредном окружењу.
- студијској и другој грађи формираној у претходном периоду која се односи на предметно подручје
- студијској и документационој грађи формираној у току израде Просторног плана и Измена и допуна Плана детаљне регулације.

Просторни план подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина представља, дакле, **планску основу за урбанистичко планирање и изградњу прве фазе туристичког ризорта „Јабучко равниште“**. Туристички ризорт „Јабучко равниште“ утврђен је са следећим капацитетима и садржајима: - туристичких лежаја укупно 22.861 (на територији општине Књажевац 21.450 и на територији општине Пирот 1.411 лежаја), од тога Јабучко равниште (са Дебелим ртом) 18.576 и Лескова 4.285 и то: 13.943 за алпске скијаше/сноубордере (61%) и 8.918 за нордијске скијаше и нескијаше (39%), са следећом структуром: дестинацијски хотел 1.901 лежај (8,31%); смештај у „селу“/„кондотелима“ 8.748 лежаја (38,27%); породични мини-хотели 1.161 лежај (5,08%); Б+Б пансионери 645 лежаја (2,82%); куће за неколико породица 2.245 лежаја (9,82%); „шалеи“ за једну породицу 1.038 лежаја (4,54%); и апартманске јединице 7.123 лежаја (31,16%); - дневних излетника 8.927 у зимској сезони и 6.000 у летњој сезони; - службених лежаја - 1.143; - запослених - 8.000 и др. Туристички ризорт се са минимум/оптимум капацитетом од 23.061 једновременог скијаша наслања на сектор 1. алпског скијалишта „Голема река“ и сектор 2. алпског скијалишта „Топли До“ са 32 жичаре. **Изградња прве етапе туристичког ризорта на локалитету Јабучко равниште у општини Књажевац обухвата 6 192 лежаја** (од тога 9,3% у централном дестинацијском хотелу, 49,2% у кондотелима туристичког села, 10,8% у кућама за становање неколико породица, 8,7% у једнопородичним кућама, 18,7% у породичним мини-хотелима и 2,9% у пансионима) са неопходним пратећим, комуналном и туристичко-рекреативном инфраструктуром и садржајима.

У току израде Измена и допуна Плана детаљне регулације извршено је усклађивање и са следећим националним и локалним документима: Водопривредном основном РС; Стратегијом управљања отпадом Републике Србије 2010.-2019. године; Уредбом о заштити парка природе Стара планина; Шумским основама за подручје Парка природе; Програм развоја планинског туризма на подручју Старе планине (и другом документацијом: Stara Planina Phase 1a, Ecosign Mountain Resort Planners Ltd. Whistler, BC Canada, March 2009, Министарство економије и регионалног развоја и ЈП „Бабин Зуб“, допис бр 54-И/09 од 17.03.2009. године);

Такође у току израде Измена и допуна Плана детаљне регулације извршено је консултовање са: Стратегијом развоја туризма Србије; Стратегијом развоја пољопривреде Србије; Стратегијом развоја шумарства Србије; програмима Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде намењеним

очувању агродиверзитета, одрживом развоју пољопривреде и руралном туризму на Старој планини и у њеном непосредном окружењу; и др.

При изради Измена и допуна Плана детаљне регулације консултовани су и сви релевантни међународни документи, стратегије, програми, конвенције и др.

II Преглед карактеристика и оцена стања и квалитета животне средине на подручју за које се извештај доноси

2.1. Оцена стања

а) Природни услови и вредности

Туристички ризорт Јабучко Равниште лоциран је већим делом на висинама 1400-1500 м н.в. (Дебели рт и Јабучко равниште) и падинама скијалишта, које се од гребена висине 1725-1660-1630 м н.в (Бабин Зуб-Рудине, односно границе општина Књажевац и Пирот) спушта у правцу северозапада.

Подручје ризорта налази се на две основне геолошке формације:

а) *подручје са надморском висином преко 1450-1500 m* састоји се од пермских црвених пешчара и конгломерата. Ове стене имају солидну грађевинску носивост и стабилност, повећане су водопропустљивости и веће отпорности на ерозију. По својим карактеристикама зона пешчара је погодна за изградњу, опремање и уређење свих предвиђених функција, и

б) *подручје са надморском висином испод 1450-1500 m* састоји се од кристаластих шкриљаца нижег кристалинитета.

Сама испуна међупростора унутар пешчарско-конгломератичног комплекса је ситнозрна, са доминантним садржајем кварцита, кварца, гнајса и стена зеленог комплекса. Преко серије конгломерата лежи дебео ниво аркозних пешчара (различитих по боји и крупноћи) а основни литолошки састав који улази унутар пешчарског комплекса је везани песак, глинци и алевролити. Пешчари су везани илитско хематитским цементом са калцитом и ретко каолинитом. Из тих разлога, а имајући у виду велика годишња температурна колебања (од -20°C до $+25^{\circ}\text{C}$, тј. око 45°C) и отвореност локалитета ка спољним утицајима, долази до интензивног распадања матрикса и стварање површинског наноса интергрануларног карактера. Тако створени растресити нанос различите дебљине и песковито-алевролитско-глиновитог састава и гранулације омогућава акумулирање и стварање локалних издани подzemних вода, забарених површина која генерално представљају ризична места за будућу градњу и недефинисану носивост терена. Тачније, таква подлога се најпре мора потпуно очистити од нестабилног наноса до основног матрикса и онда припремити за даљу градњу и темељење. За део терена који није оптерећен овим нестабилним седиментима може се директно вршити израда геотехничких подлога за потребе утемељења. Нивои подземних вода у тако створеним изданима збијеног типа је невелике дубине, тј. највероватније плитко испод површине терена. Приликом израде већих засека, усека и раскопа мора се водити рачуна о стабилности косина, затим о начину појављивања, степену свежине и тектонско-механичкој оштећености стенске масе. За веће радове неопходно је дубље фундаирање и обезбеђење терена при засецању. Рад у овим стенама је променљив и директно условљен минералошким саставом и степеном свежине матрикса, тачније глиновито-карбонатни пешчари припадају IV и V категорији стена а чврсти кварцни пешчари и конгломерати V и VI категорији стена. Матрикс пешчара је генерално водонепропусан, међутим у приповршинском делу скоро увек садржи појаве локалних изданака а у јаче изломљеним и алтерисаним зонама и значајнија изворишта подземних вода. У погледу чврстоће пермски пешчари су веома варијабилни што зависи од врсте везива унутар истих, али се може дати опсег грађевинског оптерећења пешчара **од $0,8 - 1,5 \text{ kg/cm}^2$** .

Подручје Јабучког равништа, као и Бабиног Зуба, има малу сеизмичност (до 6° MCS), а према геолошкој грађи и прираштај сеизмичности је мали (до $0,5^{\circ}$ MCS).

Комплекс различитих услова везаних за карактеристике рељефа на подручју Јабучког равништа имају изразити значај при одређивању намене површина. Посебна вредност овог подручја је што су на њему концентрисане површине са погодним нагибима (0–30%).

Климатске одлике Јабучког равништа не могу бити анализиране на основу конкретних података, јер на њему не постоји метеоролошка станица. Могућа је само аналогија са подацима са најближе метеоролошке станице у Књажевцу и метеоролошке станице у Топлом Долу која више није активна. Највећи број дана са снежним падавинама на Бабином Зубу имају зимски месеци (XII, I, II), када је и до 100% падавина у

облику снега. Средњи број дана са снежним покривачем зависи од висине и експозиције терена и креће се 90-180. Снежни покривач дебљине 10 cm траје у овој области 90-150 дана, од 30 cm од 70 до 140 дана, а од 50 и више cm 40-100 дана. Поред утицаја експозиције и надморске висине, за очување и трајање снежног покривача значајни су правци и брзина ветрова. Доминантни ветрови често стварају сметове 3-5 m висине. Имајући све то у виду, најповољнији смучарски терени се јављају на северним падинама, и то на нагибима изнад 1500 m висине, где је утицај инсолације на отапање снега знатно слабији. Појава првог снега у Јабучком равништу може се очекивати у периоду од 16.10-16.12, а последњег од 16.04-16.05, зависно од поменутих конкретних услова.

Ветар, такође није осматран на Јабучком равништу, због чега се мора употребити ружа ветрова најближих метеоролошких станица у Књажевцу и Топлом Долу, где доминира северни ветар чија је честина јављања највећа (зима, пролеће), док само нешто мању частину има западни ветар (лето, јесен).

У односу на функције и садржаје који ће се јављати у делу посматраног подручја изнад 1000 m надморске висине, ветар може имати следеће утицаје: доминантним, најјачим зимским ветровима из правца северозапада и југоистока највише је изложен гребен и горње падине повијарца, док се смањењем висине ти утицаји смањују. Западни, топлији и влажнији ветар који дува у летњем периоду и знатно је слабији, у пролеће утиче на топљење снега свих алпских терена, сем оних на већим висинама са често северном и североисточном експозицијом и делимично оних под шумом на северозападним експозицијама.

Висински појас између око 1500 m надморске висине, у коме се сустичу све туристичке функције подручја, мање је изложен екстремном ветровима, нарочито по доњем ободу.

Термички режими на овом подручју имају правилан годишњи ток у оквиру кога само средња месечна температура најхладнијег месеца (јануар) има негативну вредност. Од јануара до јула средња месечна температура расте, а затим постепено опада, с тим што је јесен топлија од пролећа.

Веgetација на овој локацији је разноврсна. Највише делове подручја покривају пашњаци типа *Seslerietum coerulantis*. Основни печат овој заједници даје обилно присуство планинске чешљике, која формира густе, дебели травни покривач. Карактеристичну групу биљака које улазе у ову заједницу чине: планинска хадјучица (*Achillea ligulata*), маслиница (*Luzula spicata*), бекица (*Luzula nemorosa*), смрдуша и друге.

Знатније површине у највишим деловима подручје, а нарочито ниже од простирања планинске честилке, заузима биљна заједница типа *Vaccinietum myrtili*. Основни фитоценолошки печат овој заједници даје полужбунаста црна боровница, која је овде заступљена у великој количини. Карактеристичну групу биљака које улазе у ову биљну заједницу чине још и: брчак (*Nardus stricta*), планински кантарион (*Hypericum quadrangulum*), планински шафран (*Crocus veluchensis*) и др.

У истој висинској зони, али на локалитетима који се одликују нешто већим степеном влажности земљишта и ваздуха простира се на мањој површини биљна заједница типа *Vaccinietum uliginosi*. Карактеристичан печат овој заједници даје присуство мочварне боровнице (*Vaccinium uliginosum*), док остале карактеристичне групе биљака заједнице чине: брусница (*Vaccinium vitis idaea*), планинска ливадарка (*Poa violacea*), маслиница и др. У приближно истој висинској зони као и претходне две биљне заједнице простира се заједница полегле клеке и боровнице *Vaccinieto – Juniperetum nanae*.

Највиши планински појас лишћарске шуме чини заједница *Fagetum subalpinum*. Главну врсту у њој представља полегла субалпјски екотип мезијске букве (*Fagus moesiaca subalpina*). Поред ње јавља се врло ретко смрча (*Picea excelsa*), а затим: белобрек (*Adenostyles alliaria*), каменика (*Saxifraga rotundifolia*), кисељак (*Rumex acetosa*) и др.

У нижим појасевима простиру се комплекси планинске букове шуме *Fagetum montanum*. То су шуме које на подручју Бабиног зуба, Јабучког равништа и непосредне околине заузимају највећу површину. Главну врсту дрвећа у њима представља балканска буква (*Fagus moesiaca*). Карактеристичан скуп биљних врста чине: лазаркиња (*Asperula odorata*), добричица (*Glechoma hirsuta*), зечја стопа (*Oxalis acetosella*), метлушица (*Poa nemoralis*) и др.

Све релативно равније површине између састојина планинске букве и делимично ниже њих заузимају ливаде травне заједнице *Agrostidetum Festucetum gallacis*. Заступљени су планински вијук (*Festuca fallax*), и росуља (*Agrostis capillaris*), трава мирисавка.

На ширем подручју и у нижим деловима простиру се брдско-планинске храстове шуме *Quercetum montanum*. Главну врсту у њима представља храст китњак (*Quercus sessilis*), а поред њега ређе се среће и цер (*Quercus cerris*).

У нижем појасу простиру се највише брдске ливаде кошанице и брдске пољопривредне површине различитог карактера. Од најчешћих врста ту су заједница риђе оштрике (*Carnex vulpina*) и мочварне траве (*Helleocharis palustris*).

У пејзажу Јабучког равништа јављају су следеће три основне предеоне културе:

- а) шумске површине доминирају у пејзажу, обрасли су лишћарским врстама и имају најпространије површине почев од најнижих делова-храстових шума, а завршавају се биљном заједницом *Fagetum submontanum*,
- б) планинско-пашњачке заузимају по вертикалном распореду, средње и највише делове подручја и обрасле су биљним заједницама планинско пашњачког карактера, и
- в) брдско-планинске ливаде и мање пољопривредне културе налазе се у пределима од најнижег до средњег висинског појаса и представљају претежно ливадске биљне заједнице.

Посебну специфичност предела представља тресавска вегетација Јабучког равништа. Тресаве овог подручја, према дубини тресета (0,2 до 1 или ретко 2m), припадају прелазним тресавама. На тресавама се развија вегетација разреда *Scheuchzerio-Caricetea fiscoe* и то углавном реда *Caricetalia fiscoe* и свезе *Caricion canescentis-nigrae*. Ова свеза је рашчлањена на две асоцијације - *Caricetum goodenovii* и *Carici-Eriophoretum*

Асоцијација *Caricetum goodenovii* представља широко распрострањену асоцијацију равних тресава Балканског полуострва. Флористички је окарактерисана апсолутном доминацијом врсте *Carex nigra*. Овај тип вегетације развија се у самим токовима планинских потока, а њене састојине су током целе године под водом. Осим врсте *Carex nigra* асоцијацију изграђује и низ других тресавских биљака, али се ниједна не може означити као карактеристична. Ипак, у карактеристични скуп асоцијације (врсте које су присутне у готово свим састојинама) улазе *Potentilla erecta*, *Geum coccineum*, *Nardus striata*, *Veratrum album ssp. lobelianum*, *Polygonum historta* и *Dactylorhiza cordygera*. Асоцијација *Carici-Eriophoretum* представља мозаик-комплекс тресавске вегетације, у оквиру којег се вероватно смењује више различитих тресавских асоцијација. Основну карактеристику овом типу вегетације дају сфагнумске маховине (*Sphagnum subsecundum*, *S. squavosum*, *S. nemoreum*) и различите врсте оштрица (*Eriophorum angustifolium*, *E. latifolium*, *Carex echinata*, *C. flava*, *C. canescens* и друге). Ободни делови тресава, који се одликују мањом влажношћу, обрасли су вегетацијом у којој доминира *Nardus stricta*, која на тресаве доспева из околне секундарне вегетације. Карактеристичне тресавске врсте на овим стаништима су различите врсте рода *Carex* (*C. echinata*, *C. leporina*, *C. flava*, *C. pallescens*), као и неке врсте рода *Sphagnum*, *Pinguicula vulgaris*, *Dactylorhiza cordygera*, *Eriophorum angustifolium*, *E. latifolium* и друге. Посебну карактеристику овим састојинама, дају врсте *Bruckenthalia spiculifolia*, *Vaccinium vitis-idaea*, *Vaccinium uliginosum* и *Polygonum bistorta*. Ипак, као карактеристичне врсте ове асоцијације могу се означити *Carex pallescens*, *C. flava*, *Gymnadenia conopsea* и *Succisa pratensis*. Тресавску вегетацију редовно прате фрагменти долињских ливада који у високопланинским пределима формирају посебан тип вегетације. Физиогномију овом типу вегетације одређује врста *Deschampsia caespitosa*, а у зависности од флористичког састава може се рашчланити на две асоцијације - *Geum coccinei-Deschampsietum caespitosae* и *Deschampsietum subalpinum*. Прва асоцијација је окарактерисана присуством великог броја ендемских и ретких биљних врста: *Geum coccineum* (карактеристична врста асоцијације), *Pseudorchis albida*, *P. friwaldii*, *Dactylorhiza cordygera*, *Saxifraga stellaris*, *Soldanella alpina*, *Senecio panicii* и друге. Друга асоцијација окарактерисана врстом *Deschampsia caespitosa* је флористички нешто сиромашнија, али такође представља реткост у биљном покривачу наше земље. На локалитету Јабучко равниште се, према истраживањима Завода за заштиту природе Србије⁸, налази ретка и угрожена врста *Drosera rotundifolia*, као и низ ендемо-реликтне флоре *Senecio panicii*, *Cirsium heterotrichum*, *Cardamine Dactylorhiza cordygera* и др.

Посматрано у целини читав предео заузима високу оцену у погледу пејзажне вредности. Туристичко-рекреативна подручја имају већу пејзажну вредност уколико се налазе у очуванијим природним пределима са што изворнијим природним карактеристикама.

Пројектовање туристичко-рекреативних објеката и објеката инфраструктуре треба да буде подређено природним вредностима подручја. Природни предели треба да у што већој мери очувају своје основне карактеристике, а самим тим и своје атрактивности.

Хортикултурно-пејзажно уређење делова простора око изграђених објеката у природном пределу треба да задовољи следеће услове: да поштује све природне елементе у пределу, да осигура безбедан, несметан и удобан саобраћај, визуелно уживање и естетско обогаћивање предела, активну

⁸ Парк природе Стара планина –студија заштите, Завод за заштиту природе Србије, Београд, 2003. године

и психофизичку рекреацију. Утврђује се обавеза да се за ову врсту уређења користи искључиво аутохтона флора, никако алохтоне и инвазивне врсте.

Посебан проблем на подручју представља појава јаче ерозије као и усеци, насипи и слично настали услед изградње других објеката. Стога је потребно извршити санационе радове, учврстити површински слој земљишта помоћу партерног биљног материјала и извршити обликовање терена путем попуњавања позајмишта и сл.

За повезивање песковитих делова површина препоручују се следеће врсте: *Agropyron repens*, *Carex erenaria*, *Agrostis capillaria* и др. За усеке и насипе: *Cynosurus cristus*, *Festuca rubra*, *Poa pratensis* и др. За еродиране површине: *Trifolium repens*, *Lotus corniculatus*, *Poa violacea*, *Bromus inermis* и сл.

У богатом фонду животињског света Јабучког равништа посебно се истиче фауна птица обична црвенрепка *Phoenicurus phoenicurus*, обична траварка *Saxicola rubetra*, шумска шљука *Scolopax rusticola*, шумска сова *Strix aluco*, црна жуна *Dryocopus martius*, јајебица *Perdix perdix* и легањ *Caprimuglus europaeus*. Због разноврсности орнитофауне и присуства ретких, угрожених и у другом погледу значајних врста птица, део подручја Старе планине укључен је у Листу међународно значајних подручја за птице - IBA подручја (Important Birds Areas). Већина птица Старе планине утврђене су за природну реткост, а неке од њих налазе се на различитим међународним (IUCN, SPEC) листама угрожених врста.

Фауна сисара Старе планине представљена је са 30 врста, међу којима се као природне реткости (којих има 20 врста) или угрожене врсте могу издвојити текуница, снежна и риђа волухарица, куна белица и златица, рис, медвед, неколико врста слепих мишева, слепо куче, велики сиви пух, пух лешникар и др. У сисарску фауну укључено је и неколико врста ловне дивљачи (зец, јелен, срна, дивља свиња и др). Херпетофауну, са укупно 18 врста - од којих је 15 врста установљено за природну реткост, чини 6 врста водоземаца и 12 врста гмизаваца, међу којима и ретка врста живородног гуштера (*Lacerta vivipara*). Од инсеката, најбоље је истражена фауна дневних лептира која броји преко 136 врста, од којих је 3 заштићено Бернском конвенцијом (*Parnassius mnemosinae*, *Parnassius apollo*, *Maculinea arion*), 4 су сврстане у природне реткости на основу Уредбе о природним реткостима (*Papilio machaon*, *Parnassius mnemosinae*, *Parnassius apollo*, *Zerynthia polyxena*). IUCN категоризација препознаје и 6 угрожених врста лептирова (*Erebia alberganus*, *Erebia orientalis*, *Apatura iris*, *Limentis populi*, *Plebeius pylaon*, *Papilio machaon*). На тресавима Јабучког равништа живи врста *P. eunomia*.

Према истраженим природним условима подручја у категорији строгих природних резервата на подручју Јабучког равништа и непосредне околине заштићени је „Бабин Зуб“, који представља један од врхова планинског венца који се одваја од главног гребена Старе планине, пружајући се од Миџора, приближно према југозападу на дужини од око 15 km. Новим просторним Планом и Уредбом о заштити овај локалитет предложен је за први режим заштите, укупне површине од око 22 ха.

У стрмим, ободним странама планинског венца у ширем окружењу развијене су изворишне челенке већег броја водотока. Осим природних вредности које носи као геолошко-геоморфолошки споменик, Бабин Зуб у погледу пејзажа има функцију изванредног природног видиковца. Такође је од великог значаја и раније описани јединствен вегетацијски мозаик планинских пашњака, жбунасте биљне заједнице и лишћарске шумске заједнице.

Део локалитета Туристичког ризорта налази се у планираном режиму II степена заштите "Св.Никола - Јабучко равниште - Сребрна глава". На овом делу локалитета предвиђен је развој само алпских-ски стаза и скијашке инфраструктуре.

Остатак површине локалитета налази се у режиму III степена заштите, на којем је и планирана изградња стационарних туристичких капацитета.

б) Створени услови и физичке структуре

Са аспекта развоја скијалишта локација Јабучко равниште је са својим природним погодностима релативно повољна, имајући у виду надморску висину и експозицију.

На подручју Плана доминирају шуме и шумско земљиште на око 88,45 ха (51,84% укупне површине Плана). Ливаде и пашњаци заузимају 76,09 ха или око 44,58%, док је забареног земљишта око 0,91%. На подручју Плана налази се око 18,2 km путева и стаза (око 2,5%), од чега је асфалтни пут укупне дужине 2435 m (деоница локалног пута Л-16, Црни врх-хотел „Бабин Зуб“), док су остало земљани путеви и стазе дужине око 15715 m. Постојећи објекти без статуса чине свега 0,03% (око 580 m²).

На подручју плана налазе се више извора. Најзначајнији је Дојкино врело који се састоји из два изворишта од којих је једно каптирано за потребе хотела „Бабин Зуб” са водоводном цеви дужине око сто метара. Осим постојеће трафостанице 10/0,4 kV која се напаја далеководом из села Ћуштица, не постоје други објекти инфраструктуре.

Стање комуналне опремљености је лоше и тренутно се не врши одвожење комуналног отпада са локалитета, већ се он углавном одлаже на дивље депоније у близини подручја Плана.

2.3. Карактеристике животне средине у областима за које постоји могућност да буду изложене значајном утицају

Одређене вредности као и елементи животне средине потенцијално могу бити угрожени реализацијом Измена и допуна Плана детаљне регулације, уколико се не спроведу мере за отклањање њиховог негативног утицаја, или ако се настави неконтролисано коришћење простора. Значајнији негативни утицаји могу се јавити у следећим областима:

- биодиверзитет, геодиверзитет и предео, чије је стање добро или веома добро - са могућим утицајем планираних техничко-грађевинских интервенција - због изградње комплекса туристичког ризорта Јабучко Равниште, проблема водоснабдевања и канализације који ће се решавати током спровођења Плана (на основу резултата студије изводљивости хидротехничке инфраструктуре), реализације електроенергетског напајања (далеководи и трафостанице), и повећања количине чврстог комуналног отпада из туристичког ризорта (до 5,5 тона дневно без решеног питања одлагања) и боравка посетилаца и потенцијалног неадекватног вршења делатности и активности (туризма, пољопривреде, шумарства, ловства, риболова и др),

- земљиште, чије је стање добро у односу на присуство штетних хемијских материја, али је претежно лоше у погледу бонитета, са појавама јаче ерозије (како природног тако и антропогеног порекла) и усека, насипа и др. који су настали услед изградње других објеката, потенцијалног загађивања отпадним водама, хемијским материјама и отпадом, посебно у самом ризорту,

- воде, чије је стање на већем делу планског подручја у погледу квалитета добро, а у погледу режима релативно добро - са могућим неповољним утицајем изградње објеката, саобраћаја и транспорта, нерегулисаног сакупљања и одлагања чврстог отпада, неадекватних пројеката и могућег заостајања изградње водоснабдевања, фекалне и атмосферске канализације, као и због изградње водоакумулација за оснежавање,

- ваздух, чије је стање добро и веома добро - са могућим потенцијалним погоршањем квалитета у зонама нове изградње и услед очекиваног повећања фреквенције моторних возила, и изградњу интерних саобраћајница, паркинга и гаража за индивидуална возила,

- шуме, будући да се планом детаљне регулације предвиђа компензациона сеча шуме (формирање нових засада уместо исечених стабала) и шумски ред.

Главни потенцијални проблеми животне средине овог туристичког подручја могу се детерминисати кроз: непостојање постројења за пречишћавање отпадних (комуналних и индустријских) вода на предметном подручју, потенцијални велики отицај отпадних вода који може угрозити токове у које ће вода бити испуштена, могућност употребе чврстих горива (угаљ, дрво) за топлификацију, неадекватан третман чврстог отпада туристичком центру и непотпуна организација прикупљања и одвожења смећа и појава расутих дивљих депонија смећа.

На овом простору треба водити рачуна и да угрожавање доминантно потиче од природних појава и процеса, који могу бити поспешени антропогеном деструкцијом (ерозија, клизишта, урниси, лавине, бујице, штеточине и др.).

Међутим, сви наведени проблеми се могу превазићи употребом адекватних технологија које би их у перспективи могле елиминисати. То се пре свега односи на употребу обновљивих енергетских извора за топлификацију, примену система рециклаже ради елиминисања комуналног отпада и дивљих депонија на предметном подручју, изградњом постројења за пречишћавање отпадних вода и др.

2.3. Правни основ за израду стратешке процене

Правни основ за израду СПУ Измена и допуна Плана детаљне регулације прве фазе туристичког ризорта «Јабучко равниште» на Старој планини налази се у:

- 1) Одредбама из члана 5. Закона о СПУ утврђено је да се "Стратешка процена врши се за планове, програме и основе у области просторног и урбанистичког планирања или коришћења земљишта, пољопривреде, шумарства, рибарства, ловства, енергетике, индустрије, саобраћаја, управљања отпадом, управљања водама, телекомуникација, туризма, очувања природних станишта и дивље флоре и фауне, којима се успоставља оквир за одобравање будућих развојних пројеката одређених прописима којима се уређује процена утицаја на животну средину.
- 2) Одредбама из члана 9. став 1. и 5. Закона о СПУ, којима је утврђено да Одлуку о приступању изради СПУ доноси орган надлежан за припрему плана по претходно прибављеном мишљењу органа надлежног за послове заштите животне средине и других заинтересованих органа и организација.
- 3) Смерницама за израду стратешких процена на нижим хијерархијским нивоима датим у Извештају о стратешкој процени утицаја Просторног плана подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина.

Одлука о приступању изради СПУ чини саставни део одлуке о припреми плана и објављује се у "Службеном листу општине Књажевац".

Поступак стратешке процене састоји се од следећих фаза (члан 8. Закона о СПУ):

- 1) Припремна фаза која обухвата:
  - одлучивање о изради стратешке процене,
  - избор носиоца израде извештаја о стратешкој процени,
  - учешће заинтересованих органа и организација;
- 2) Извештај о стратешкој процени;
- 3) Поступак одлучивања који обухвата:
  - учешће заинтересованих органа и организација,
  - учешће јавности,
  - извештај о резултатима учешћа заинтересованих органа и организација и јавности,
  - оцену извештаја о стратешкој процени,
  - сагласност на извештај о стратешкој процени.

Поред наведених правних основа, израда СПУ Измена и допуна Плана детаљне регулације прве фазе туристичког ризорта «Јабучко равниште» на Старој планини је неопходна ради добијања стручних одговора и аргумената за реализацију прве фазе туристичког ризорта Јабучко равниште, са капацитетом од око 6000 места (према Просторном плану подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина) и утврђивања евентуалних конфликта који на овом простору могу бити изазвани (првенствено социјалних и еколошких, као и између циљева економског/туристичког развоја и очувања животне средине).

2.4. Претходне консултације са заинтересованим органима и организацијама

Од затражених службених услова за изградњу, уређење и коришћење локалитета прве фазе туристичког ризорта „Јабучко равниште“ добијени су следећи услови: Министарство одбране; Министарство унутрашњих послова; Завод за заштиту природе Србије; Републички хидрометеоролошки завод Србије; Републички сеизмолошки завод Србије; ЈВП Србијаводе, ВПЦ "Сава-Дунав", Радна јединица "Неготин"; ЈП Скијалишта Србије; Електропривреда Србије ЈУГОИСТОК Ниш; Телеком – Извршна дирекција регије југ Ниш; Дирекција за развој, урбанизам и изградњу општине Књажевац, Ј.П. и ЈКП "Стандард" Књажевац.

Добијени услови су позитивни и не ограничавају изградњу, уређење и коришћење локалитета.

III Општи и посебни циљеви стратешке процене утицаја и избор индикатора

Општи и посебни циљеви стратешке процене утицаја Измена и допуна плана детаљне регулације дефинишу се на основу захтева и циљева у погледу заштите животне средине у другим релевантним плановима и програмима, циљева заштите животне средине утврђених на нивоу Републике и међународном нивоу, прикупљених података о стању животне средине *in situ* и значајних питања, проблема и предлога у погледу заштите животне средине у плану. На основу дефинисаних циљева врши се избор одговарајућих индикатора који ће се користити у изради стратешке процене утицаја на животну средину.

Предметни простор Плана детаљне регулације обухвата висококвалитетно планинско подручје у источној Србији које поседује изузетне погодности за савремене активности целогодишњег туризма и рекреације (стационарног и излетничко-спортског рекреативног туризма), очувања, презентације и одрживог коришћења природних вредности.

Управо због развоја туризма и рекреације, као активности комплементарних заштити животне средине, неопходно је обезбедити висок степен заштите природних и других вредности и ресурса. При формулисању циљева СПУ уважени су, сходно закону, циљеви заштите животне средине у другим релевантним плановима и програмима вишег реда, утврђеним на нивоу Републике (првенствено циљеви Просторног плана парка природе и туристичке регије Стара планина, као и циљеви Стратешке процене утицаја на животну средину за истоимени план), као и сви меродавни подаци и чињенице о стању животне средине на подручју Плана детаљне регулације.

3.1. Полазишта и основе општих и посебних циљева

Основни аспект идентификације општих циљева СПУ, као и улазни параметри за дефинисање посебних циљева, представљају следеће одлике предметног подручја:

- туристички ризорт, предвиђен као поливалентни, интегрални планински комплекс са својим стационарним капацитетима налази се у режиму заштите III степена парка природе Стара планина, а туристичко рекреативна инфраструктура у режиму заштите II степена Парка природе Стара Планина. Туристички ризорт ће имати посебан програмски нагласак на ексклузивном висококомерцијалном туризму. Садржаји рекреације и спорта, јавних служби и услуга, као и саобраћајне и техничке инфраструктуре, предвиђени су такође у високом стандарду;
- посебну специфичност ризорту ће дати планирани спортско-рекреативни, рекреативно-забавни, комерцијални и културни садржаји (посебно главног Центра за посетиоце Парка природе-Визитор центра) у функцији разноврсних облика истраживања и презентације и популаризације природних и створених вредности као и различитих тематских садржаја Парка, у чему ће примарну надлежност имати старалац Парка природе ЈП "Србијашуме" у сарадњи са Заводом за заштиту природе Србије и др.);
- подручје посебне природне вредности, изражене кроз висок степен био- и гео-диверзитета, бројно и богато гео-наслеђе и очуваност, атрактивност и разноврсност предела;
- планирани зона акумулације на предметном подручју;
- планирана изградња водовода за снабдевање пијаћом водом и водоводни систем за прављење вештачког снега;
- не постоје ни фекална ни кишна канализациона мрежа, а количина створених отпадних вода износи и неколико пута више од збира гарантованих еколошких протока свих водотока у зони ризорта, због чега је неопходна пуна еколошка заштита изворишта током целе године.

3.2. Избор општих и посебних циљева и индикатора

Индикатори за вршење стратешке процене утицаја, односно за евалуацију утврђених циљева, изабрани су на основу меродавних и суштинских одлика и садржаја области животне средине на коју се процена односи. Они проистичу из општих циљева и представљају директан ослонац за идентификацију и мониторинг посебних циљева СПУ.

Посебни циљеви СПУ представљају конкретан, делом и квантификован исказ општих циљева дат у облику смерница за промену и акција (мера, радова, активности) којима ће се те промене извести.

При утврђивању циљева СПУ се врши (што иначе методологија стратешке процене у земљама Европске уније допушта и примењује), удвајање - односно преклапање са циљевима заштите животне средине и одрживог развоја.

Табела 1. Циљеви и индикатори СПУ

Област СПУ	Општи циљеви	Индикатори	Посебни циљеви
1. Ваздух	1.1. Обезбедити задовољавајући квалитет ваздуха 1.2. Унапређење енергетске ефикасности применом чисте енергије 1.3. Смањење нивоа емисије штетних материја у ваздуху до нивоа који не угрожава животну средину	-број дана када је прекорачена ГВИ за чађ, SO ₂ , NO ₂ -саобраћајно оптерећење (возила/час) -врста и број регистрованих возила -% возила старијих од 6 година -процентуална употреба електричне енергије, гаса и алтернативних извора енергије	-смањење нивоа загађења ваздуха од саобраћаја, -смањење нивоа загађења ваздуха из ложишта до 2010.
2. Вода и земљиште	2.1. Смањење загађења и очување квалитета и квантитета земљишта и водених ресурса 2.2. Повећање уредног снабдевања водом и обезбеђивање канализације за кориснике водовода 2.3. Обезбеђивање пречишћавања отпадних вода 2.4. Умањење ефеката ерозије земљишта	-количина/губици у земљишту/уништена земљишта, -квалитет (биолошки и хемијски) река, потока и друго -% корисника прикључених на водовод и канализацију -% третираних санитарних вода	-унапређење рада надлежних служби за контролу отпадних вода, -смањење за 10% укупне површине контаминираних земљишта, -изградња канализације, -реализација пројеката ревитализације ерозионих подручја, као и дефинисање мера антиерозионе заштите
3. Отпад	3.1. Смањење количине комуналног отпада рециклирањем 3.2. Обезбеђивање прикупљања отпада на територији плана и одлагање на депонију	-количина отпада (кг/ст/дан) -% отпада који се рециклира -% смештајних капацитета укључених у систем одлагања отпада -% отпада који се одлаже на санитарну депонију	-смањење створене количине отпада на подручју туристичког ризорта -побољшање квалитета живота и спречавање настанка дивљих депонија
4. Становништво и људско здравље	4.1. Заштита здравља становништва и стварање услова за одмор и рекреацију 4.2. Смањење буке и вибрација у оквиру изграђених простора и туристичког ризорта	-% становништва и туриста са адекватним системима прикупљања и пречишћавања отпадних вода, -% становништва и туриста са приступом објектима основне здравствене заштите; -број људи који је под утицајем буке, -пропорција мирних простора у односу на просторе загађене буком	-дефинисање система водоснабдевања који ће омогућити доступност физичко-хемијски-биолошки исправне воде, -регулација евакуације отпадних вода, -смањење нивоа буке у насељима,
5. Шуме	5.1. Обезбеђење очувања шумског фонда од непланиране сече 5.2. Обустављање непланске сече	-шумовитост/површина под шумом, -обрасло, -структура дебелинских разреда, -структура узгојних типова, -здравствено стање, -прираст,	-повећање степена шумовитости за 25% у односу на садашње стање пошумљавањем и природним обнављањем, -повећање просечног обрста за 15%, -побољшање структуре дебелинских разреда, односно повећање учешћа дрвећа у категорији средње јаких и јаких дебелинских разреда (пречника преко 30 cm) -повећање површина под високим састојинама, на рачун изданаких шума и шикара, -адекватна и благовремена заштита шума од пожара, штеточина и болести
6. Јачање институционалне способности за заштиту животне средине	6.1 Унапређење информисано-сти јавности о питањима животне средине и успостављање система мониторинга параметара животне средине 6.2. Унапређење финансирања	-број развојних програма за заштиту животне средине, -број мерних тачака у системима мониторинга, -број информација о животној средини у средствима	-дефинисање едукативних програма за локалну управу и грађане, -омогућавање приступа грађана плановима подручја на чијој територији се налази

	заштите животне средине	информисања -удео финансирања из других извора -број писаних месечних и годишњих извештаја о стању животне средине	објект или парцела у њиховом власништву, -омогућавање приступа грађана подацима о појединим параметрима животне средине
--	-------------------------	--	--

IV Процена могућих утицаја на животну средину

Процена могућих утицаја плана и програма на животну средину, према Закону о стратешкој процени утицаја, члан 15., садржи следеће елементе:

- 1) приказ процењених утицаја варијантних решења плана повољних са становишта заштите животне средине, са описом мера за спречавање и ограничавање негативних, односно увећање позитивних утицаја на животну средину;
- 2) поређење варијантних решења и приказ разлога за избор најповољнијег решења;
- 3) приказ процењених утицаја плана и програма на животну средину, са описом мера за спречавање и ограничавање негативних, односно увећање позитивних утицаја на животну средину;
- 4) начин на који су при процени утицаја узети у обзир чиниоци животне средине, укључујући податке о: ваздуху, води, земљишту, клими, јонизујућем и нејонизујућем зрачењу, буци и вибрацијама, биљном и животињском свету, становништву, здрављу људи, градовима и другим насељима, културно-историјској баштини, инфраструктурним, индустријским и другим објектима, или другим створеним вредностима;
- 5) начин на који су при процени узете у обзир карактеристике утицаја: вероватноћа, интензитет, сложеност/реверзибилност, временска димензија, локација, географска област, број изложених становника, прекогранична природа утицаја, кумулативна и синергијска природа утицаја.

4.1. Разматрана питања и проблеми заштите природе и животне средине у Измени и допуни Плана детаљне регулације и образложење разлога за изостављање одређених питања и проблема из поступка процене

Према члану 6. Закона, критеријуми за утврђивање могућности значајних утицаја на животну средину планова и доношење одлуке о изради стратешке процене садржани су у Прилогу I Закона о СПУ. Ови критеријуми заснивају се на:

- (1) Карактеристикама плана, и
- (2) Карактеристикама утицаја.

Планирање развоја прве фазе туристичког ризорта Јабучко равниште обухвата првенствено дефинисање смештајних капацитета и њиховог распореда на предметној локацији, као и дефинисање скијашких стаза, жичара, планираних саобраћајница и пешачко-колских стаза. Поред тога, планом се дефинишу и локације једнопородичних и вишепородичних објеката, али и простор за акумулацију. Изменама и допунама Плана детаљне регулације прве фазе туристичког ризорта «Јабучко равниште» на Старој планини, па тиме и Стратешком проценом утицаја на животну средину, обухваћени су развојни циљеви прве фазе туристичког ризорта за изградњу кључних објеката посебне намене и активности, и то: хотелско-апартмански комплекс, једнопородични и вишепородични објекти, пансиона и простора за рекреацију и спа центар, техничке базе (у чијем склопу се налази станица за гориво), интерних саобраћајница унутар комплекса, паркинга и пешачких стаза, ски стаза и жичара и др.

За доношење одлуке о изради и обухвату СПУ, уз примену осталих критеријума, посебно је важна идентификација проблема заштите животне средине планског подручја и могућност утицаја плана на:

- природне ресурсе и богатства (шуме, воде, земљиште, дивљач и рибе, лековито биље)
- ваздух,
- буку,
- становништво и људско здравље
- туристички развој,
- инфраструктурне и комуналне објекте,

- развој инфраструктурних коридора (у првом реду саобраћајних) и коридора осталих техничких система,
- управљање чврстим комуналним и осталим типовима отпада,
- јачање институционалних способности за заштиту животне средине.

Сви наведени утицаји морају бити проверени кроз сет параметара стратешке процене утицаја на животну средину, будући да се ради о територији која је мањим делом у другом, а већим делом у трећем степену заштите природе.

На основу досадашњих сазнања о аспектима животне средине, развоја туристичких активности у планском подручју, затим саобраћаја и инфраструктурних система, идентификовани су основни проблеми заштите животне средине планског подручја.

На основу процене стања животне средине на подручју Измена и допуна Плана детаљне регулације, кључни проблеми су следећи:

- угроженост подручја природним појавама и процесима (поспешених антропогеном деструкцијом) - ерозија, клизишта, урниси, лавине, бујице, штеточине и др.,
- неразвијен мониторинг животне средине и промена у простору,
- недовољно инвестирање у заштиту животне средине,
- претежно лош бонитет земљишта, са постојећим и могућим утицајем процеса ерозије природног и антропогеног порекла, загађивања водом и хемијским материјама и отпадом,
- неразвијена инфраструктура за прикупљање, третман и одлагање комуналног и отпада из туристичког ризорта,
- неразвијена инфраструктура за одвођење и пречишћавање отпадних вода,
- необезбеђеност довољних количина квалитетне воде за пиће,
- слаб квалитет саобраћајне мреже,
- деградација и загађивање земљишта,
- деградирани, еколошки угрожени и нестабилни шуми.

Сходно члану 6. Закона о стратешкој процени утицаја, Извештај о СПУ може се изјаснити о томе зашто поједина питања из области заштите животне средине нису била меродавна за разматрање. У конкретном случају Измена и допуна Плана детаљне регулације прве фазе туристичког ризорта „Јабучко равниште“ на Старој планини, као таква питања оцењени су: климатске промене и девастација озонског омотача (с обзиром да са предметног подручја није индиковано емитовање CO₂ и других гасова са ефектом *стаклене баште*, или са утицајем на озонски омотач у количинама које су меродавне са становишта обавеза које наша земља има у односу на релевантне међународне споразуме у вези климатских промена и заштите озонског омотача), као и јонизујуће и нејонизујуће зрачење (елаборирање ове врсте утицаја вршиће у случајевима процене утицаја појединачних пројеката на животну средину). Такође из процене су изостављена и питања заштите и очувања културног наслеђа, будући да се у оквиру Измена и допуна Плана детаљне регулације на налазе значајнији културно-историјски споменици.

4.2. Приказ варијантних решења Измена и допуна Плана детаљне регулације

У поступку израде Измена и допуна Плана детаљне регулације, у фази припреме Програма за израду урбанистичког плана за прву фазу туристичког ризорта «Јабучко равниште» на Старој планини, нису разматрана решења која су од значаја за заштиту животне средине и одрживи развој планског подручја, већ је вршено вредновање и коментар планских решења датих Планом детаљне регулације.

4.3. Планска решења коришћења простора

а) Туризам

Туристички ризорт предвиђен је као поливалентни, интегрални планински комплекс са програмским нагласком на ексклузивном, високо комерцијалном туризму. Садржаји рекреације и спорта, јавних служби и услуга, као и саобраћајне и техничке инфраструктуре, предвиђени су такође у високом стандарду. Посебну специфичност ризорту ће дати планирани спортско-рекреативни, рекреативно-забавни, комерцијални и културни садржаји.

Локалитет прве фазе туристичког ризорта „Јабучко равниште“ планиран са капацитетом од око **6000** лежачеја и утврђује се са следећим садржајима и капацитетима:

1. Туристичких лежачеја укупно **око 6000**:

2. Дневних излетника око 2000, од тога око 1600 скијаша (80%) и 400 нескијаша (20%) ;

3. Службених лежачеја - 5% од броја туристичких лежачеја - укупно 300, и то већим делом у посебном објекту/објектима заједничког службеног смештаја око 290 и минималним бројем у техничкој бази око 10;

4. Запослених – 900 (15% од броја туристичких лежачеја) и 70 у техничкој бази, укупно 970 сталних;

5. Јавне службе и сервиси у комплексу ризорта

6. Трговачки садржаји обухватају: комерцијалне услуге, објекте хране и пића.

7. Комплекс прве фазе туристичког ризорта „Јабучко равниште“ се са капацитетом од око 8000 једновремених скијаша, 6000 стационарних и 2000 скијаша излетника наслана на секторе 1 алпског скијалишта „Голема река“ и сектор 2. алпског скијалишта „Топли До“ са 32 жичаре (са правцем прескијавања преко Рудина, Бабиног зуба, Ракитске горе и даље ка главном скијалишту), са полазима 5 планираних жичара (две 4/6 седежнице и три ски лифта) и друге инсталације укупног капацитета од око 9000 успона на час и исходиштима алпских ски-стаза. Капацитет алпског скијалишта, у броју једновремених скијаша на подручју прве фазе туристичког ризорта, биће обрачунат по стандарду од 200 m² алпске ски-стазе по једном скијашу. Локација туристичког ризорта није у директном контакту са планираним квалитетним алпским скијалиштем, већ се са њим повезују системом жичара и дужих помоћних ски-стаза, на равном или благо нагнутом терену присојних експозиција (што захтева често вештачко заснеживање стаза). У првој фази развоја ризорт има улазе у скијалишта за све алпске скијаше/сноубордере смештене у оквиру ризорта и дневне излетнике, док су у другој фази за скијаше/сноубордере - дневне излетнике предвиђени и други посебни улази ван смештајног комплекса ризорта у оквиру потенцијалних околних туристичких центара, насеља и пунктова (пре свега из правца „Голема Река“ и „Топлог Дола“). На локалитету су предвиђени и полигони школе скијања као и ролер полигон.

8. Од спортско-рекреативних садржаја, у оквиру комплекса прве фазе туристичког ризорта „Јабучко равниште“ предвиђени су: посебни летњи рекреативно-забавни комплекси са базенима и акваганима за одрасле и децу, са теренима за мале спортове, тенис и сквош, теренима за забаву одраслих и деце (куглана, мини-гольф, дечија игралишта и др.); у зимском периоду планирани су терени и беби-лифтови за школе скијања (зона за скијаше почетнике и игре на снегу) дечија санкалишта, клизалишта за децу и одрасле; и др.; за целогодишње коришћење планиране су „spa & water park“ и рекреациони центар (са велнес третманима, поливалентна сала у функцији спорта и рекреације и др.); у склопу комплекса предвиђена су полазиште/терминали и транзитни пунктови жичара, алпских, сноуборд и нордијских ски-стаза (у зимском периоду), односно излетничких и планинарских стаза (у летњем периоду) и др..

Биланс корисника локалитета прве фазе туристичког ризорта „Јабучко равниште“:

1. Укупан максимални број стационарних корисника локалитета око 6000

2. Укупан број службених лежачеја (смештаја за запослене) – 300

3. Укупан број дневних излетника – 2000

Укупан број запослених – 970

Укупан максимални број једновремених корисника – 9270

б) Физичка намена простора

Сви садржаји су ослоњени на главну саобраћајницу која чини саобраћајну кичму туристичког насеља. Из ове саобраћајнице се приступа, помоћу секундарних саобраћајница, свим осталим садржајима који нису непосредно приступачни са ње саме. У оквиру већих парцела могу да се формирају интерне саобраћајнице ради приступања смештајним и другим садржајима. Обилазна саобраћајница служи за транзитни саобраћај обзиром на велики број улива и излива на главној саобраћајници. Централни део локалитета је планиран тако да се у њему најмање осећа утицај моторног саобраћаја тако да је планом остварен велики пешачки простор а паркирање је предвиђено у подземним гаражама испод објекта са приступима из интерних саобраћајница.

Пешачке површине у централној зони чине континуалну целину у оквиру које су поплочане површине, зелене површине, игралишта за децу, водене површине и слично. У приземљима објеката налазе се продавнице, ресторани, галерије и други садржаји јавног коришћења. Пошто су предвиђени објекти у низу идеја је да имају карактер улице са обавезним надкривеним деловима у оквиру габарита објекта или формирањем континуалних надстрешница -тремова.

Зоне вишепородичних апартмана - пансиона су планиране као простори са мањим објектима у павиљонском систему појединачно постављених или повезаних пасарелама и заузимају ободне локације око централне зоне. Зона хотела је такође на ободу центра и за њу су предвиђене четири локације у низу тако да се на тај начин добија просторна целина. Зона индивидуалних једнопородичних кућа је издвојена као мирнија и састоји се из неколико целине. Ова зона се наслања на скијалиште тако да је обезбеђена лака приступачност стазама.

Спортски садржаји и СПА центар, покривени и отворени, налазе се у оквиру хотелско-апартманског насеља и наслањају се на саобраћајницу С2.

Основни просторни концепт плана је тежио ка мултифункционалности, преклапању садржаја али и одређеној хијерархији. Све укупно требало би да подржи концепт спајања два принципа: реда и спонтаности. Цео комплекс туристичког насеља је замишљен као прожимање новостворених вредности и природних одлика, разноврсне изградње и зеленила, воде, топографије и визура.

Наменом простора предвиђене су површине следећих карактеристика и биланса:

Површине јавних намена

- Јавне површине за скијалиште
- Јавне саобраћајне површине са инфраструктуром
- Јавне саобраћајнице примарне и секундарне и пешачке стазе
- Инфраструктурни објекти
- Јавне површине за информативни центар
- Јавна површина за јавне сервисе: ватрогасци, пошта, здравствена станица, комунално предузеће, полиција и слично
- База за одржавање скијалишта
- Јавне слободне и зелене површине

Табела 2: Биланс планираних површина јавних намена

Планирана структура у оквиру јавних грађевинских површина

Површине у оквиру скијалишта	ha	%
Скијашке стазе	34,86	54,27
База за одржавање	1,81	2,82
Ролер полигон	0,60	0,93
Мини акумулација	4,93	7,67

Саобраћајне површине	ha	%
Саобраћајнице и пешачке стазе	11,49	28,20
Паркинзи	2,07	3,11

Остали садржаји	ha	%
Центар за посетиоце	0,58	0,83
Здравство и државни органи	0,47	0,64
Комунални објекти ТС и ТНГ и коридори инфраструктуре	0,65	0,93

Биланс планираних слободних и зелених површина

Зелене површине	ha	%
Парк шуме	70,04	96,56
Заштитно зеленило	4,83	3,44

Остало грађевинско земљиште

Табела 3: Планирана структура у оквиру осталих грађевинских површина

	ha
Вишепородични апартмани - пансиони	12,97
Хотелско-апартманско насеље	9,70
Хотели	1,51
Мини хотели	1,56
Мотел и комерцијални садржаји	0,50
СПА и терени за рекреацију	0,80
Једнопородичне куће	8,86
Смештај за запослене	0,47
Укупно:	36,37

в) Саобраћајна инфраструктура

Главни прилази туристичком ризорту Јабучко Равниште су из правца:

- пута II реда Р-121, деоница Књажевац-Кална, преко постојећег пута II реда Р-243 Кална-Јања и у наставку постојећим локалним путем Л-16 Јањски мост-Црни Врх-Јабучко Равниште, у дужини од око 17 км, на подручју општине Књажевац (од чега је око 14 км постојећи пут); и
- пута II реда Р-121 Кална-Темска-Пирот, преко планираног пута Церова-Мирковци- Бибине Ливаде-Јабучко равниште, у дужини од око 16 км, од чега на територији општине Пирот око 14 км, и на територији општине Књажевац око 2 км;

Алтернативни прилази туристичком ризорту Јабучко равниште биће:

- планирани локални пут, који полази од постојећег пута Темска-Топли До код манастира Свети Ђорђе преко Рудиња и Бибиних Ливада до Јабучког равништа. у дужини од око 12 км (од чега је око 4.4 км деоница планираног пута Мирковци- Бибине Ливаде-Јабучко Равниште), на територији општине Пирот;
- планирани локални пут, у наставку постојећег пута Темска-Топли До, преко Ракитске Горе и Бабиног Зуба до до Јабучког равништа, у дужини од око 9 км, на територији општине Пирот; и
- планирани локални пут, Ђуштица-Јабучко Равниште, дужине око 6.00 км;

Такође у близини туристичког ризорта предвиђа се могућност организовања хеликоптерског превоза и изградња хелидрома, чија ће се локација одредити посебном студијом.

Планиране су саобраћајнице унутар комплекса и то: **спољна (ободна) јавна саобраћајница и унутрашње саобраћајнице.**

Спољне/ободне саобраћајнице, повезују Јабучко равниште са мрежом постојећих и планираних јавних путева. **Унутрашње саобраћајнице** (у границама Плана) којима се приступа зонама смештаја, паркинга, техничке базе, систему скијалишта и осталим садржајима и које су подељене на: **главне унутрашње саобраћајнице** и **секундарне унутрашње саобраћајнице**.

г) Хидротехничка инфраструктура

На подручју прве фазе туристичког ризорта „Јабучко равниште“ планирана су два система за водоснабдевање и то систем за снабдевање пијаћом водом и водоводни систем за прављење вештачког снега.

Снабдевање пијаћом водом

Водоснабдевање прве фазе туристичког ризорта „Јабучко равниште“ је предвиђено из планираног водоводног система.

Просторним планом парка природе и туристичке регије Стара планина дефинисана је прогнозирана потреба за водом туристичког ризорта „Јабучко равниште“ (укупно 108 l/s, од чега у првој фази минимум 30 l/s) ⁹. Норме потрошње воде предвиђене су са минимум 400 l/к/д по стационарном туристи и 25 l/к/д за дневне излетнике.

Према расположивим хидролошким ресурсима и прогнозираним потребама за водом туристичког ризорта, систем за обезбеђење вода највишег квалитета ће се заснивати на сложеном техничком решењу које захтева превођење вода из суседног слива-Завојског језера или прикупљање више извора у висинској зони планине, из којих ће се одговарајућим цевоводним мрежама допремати до резервоара у зони ризорта.

Планирани водоводни систем на подручју овог Плана чини систем водоводних цеви, који се налази између два планирана резервоара (који су ван подручја плана).

Планирани резервоар на локацији Бабин зуб се налази у висинској зони изнад приступног пута за планинарски дом и хотел ЕПС-а, а планирани контрарезервоар на локацији Рудине. Предвиђено је да се дистрибуција воде врши гравитационо. Количина санитарне воде која је потребна за прву фазу туристичког ризорта „Јабучко равниште“ износи $Q=30$ l/s, односно $Q=95$ l/s за прву и другу фазу заједно, као и $Q=10$ l/s за противпожарне потребе. Укупна количина воде која је потребна за прву фазу туристичког ризорта „Јабучко равниште“, рачунајући и воду за противпожарне потребе, износи $Q=40$ l/s.

Водоводни систем за прављење вештачког снега

За потребе јавног скијалишта предвиђен је систем за прављење вештачког снега. У оквиру њега је предвиђена изградња миниакумулационог језера са насутом браном. Круна бране се налази на коти 1450 мнм, кота велике воде на 1445 мнм и кота дна јаме на 1420 м. Запремина вештачког језера износи око 50000 м³. Непосредно уз језеро је предвиђена црпна станица која ће пумпати воду у систем цевовода који води до опреме за прављење вештачког снега.

Канализација

На подручју плана не постоји ни фекална и кишна канализациона мрежа. У циљу заштите квалитета вода предвиђен је развој сепарационог система канализације вода. Услов за евакуацију и пречишћавање комуналних отпадних вода, је израда претходне студије оправданости и генералног пројекта хидротехничке инфраструктуре и изградња овог система.

Просторним планом парка природе и туристичке регије Стара планина дефинисана је прогнозирана количина отпадних вода туристичког ризорта „Јабучко равниште“ (укупно 98 l/s, од чега у првој фази око 27 l/s). У прогнози количина отпадних вода рачуна се око 90% употребљених вода.

Фекална канализација

Одвођење фекалних вода се врши гранатим системом канализационих колектора од зона стационарних и других корисника, дуж планираних улица и ван њих, ка постројењу за пречишћавање воде одговарајућег капацитета (ван подручја Плана) које ће се налазити у зони Мирковаца односно Ћуштице, у зависности од начина решавања питања водоснабдевања.

Пројекат канализације отпадних вода мора да задовољи услове заштите природе и то:

- Саставни део пројектно-техничке документације треба да буде Пројекат организације радилишта који се односи на фазу изградње објекта и постављањем канализационог цевоводног система са јасно дефинисаним путевима проласка ангажоване механизације, депоновање материјала који се уграђује (цеви, песак, шљунак...), депоновања и обавезног транспорта вишка материјала са радилишта, као и пројекат санације и уређења терена након завршетка радова;
- Приликом извођења радова и изградњи система за прихватање и пречишћавање отпадних вода, извођачи су дужни да се придржавају општих начела заштите природе и животне средине;
- Не смеју се пројектовати и изводити радови и активности који би могли оштетити или на било који начин угрозити природне вредности и предеони лик Парка природе „Стара планина“;
- Приликом пројектовања и извођења постројења за пречишћавање отпадних вода потребно је обратити посебну пажњу како на активности при извођењу и експлоатацији постројења ни на који начин не би угрозиле подручје изводно од локације постројења;
- За земљиште иако коме се изводе постројења за пречишћавање отпадних вода морају бити регулисани имовинско правни односи;
- Пројектом обезбедити одговарајући капацитет пријема отпадних вода како не би дошло до неконтролисаног испуштања евентуалних вишкова отпадних вода;
- Димензионисани канализациони систем треба да одговара максималном броју корисника прве фазе ризорта;
- Нарочиту пажњу треба обратити на могућа хаваријска стања и заштиту од њих у смислу заштите животне средине око постројења и изводног подручја;
- Пројектом решити уклањање продуката пречишћавања са локације како би се избегло угрожавање животне средине околног простора;
- Обезбедити редовно одвођење продуката пречишћавања - чврстих отпадних материја, *масти* вишак активног *муља* и др.;
- Није дозвољено трајно депоновање продуката пречишћавања на локацији постројења за пречишћавање, као ни на подручју Парка природе;
- Пречишћавање вода из постројења мора бити еквивалентна квалитету воде реципијента (утврђеног важећом водопривредном основом);
- Количина пречишћене воде која се упушта у реципијент мора да буде у сагласности са пријемним капацитетом реципијента, У сулротном решењу потражити у другом реципијенту већег капацитета;
- Планирати одговарајућа техничка решења којима ће бити обезбеђено сакупљање и пречишћавање атмосферских вода (кише, снега, како би се спречило изливање штетних

материја са коловоза и других манипулативних површина у оквиру будућег туристичког насеља директно у водоток, те њихово сакупљање и одвођење првко уређаја за пречишћавање-сепаратора до излива у реципијент; најстроже је забрањено преграђивање или мењање праваца водотока и одлагање било које врсте материјала и отпада у обалној зони или речном кориту;

- У зонама у близини изворишта обезбедити потпуну изолацију од подлоге, ради спречавања загађивања водоносног слоја;
- Објекти постројења за пречишћавање морају бити пројектовани и изведени тако да св уклопе у природни амбијент околине; Систем за прихватање и пречишћавање извести тако да се елиминишу непријатни мириси;
- Радове на постављању подземних цеви преко повремених или сталних водотокова, организовати тако да се не покрене ерозија и наруши стабилност терена;
- Цевоводи и електрични каблови морају бити закопани на прописану дубину, а након завршетка радова њихова траса мора бити санирана и терен доведен у стање пре почетка радова;
- Приликом извођења земљаних радова на постављању цевоводних система канализационе и атмосферске воде водити рачуна да се не покрену ерозивни процеси, а по завршетку радова при санацији простора предвидети антиерозионе мерв у смислу затрпљивања радних површина;
- Након ископа рова у што краћем временском периоду поставити цеви и извршити затрпљавање рова;
- Објекте система и трасе цевовода и каблова лоцирати и трасирати тако да се у што је могуће већој мери избегне уклањање и оштећивање дрвенасте и жбунасте вегетације;
- Трасе подземних цевних система треба у што већој мери да прате трасе постојећих путева;
- Током постављања, односно закопавања цеви избегавати просецање нових путева и прилаза радилишту, односно пројектом забранити отварање „неконтролисаних“ приступних путева. У циљу заштите околног терена забранити коришћење простора ван зоне радилишта за привремено или стално паркирање механизације, транспортних средстава и сл.;
- Извођач радова не сме на радилишту одлагати и депоновати чврсте и течне, опасне и штетне отпадне материје;
- Приликом извођења радова не сме се вршити битнија промена морфологија терена;
- Приликом извођења радова забрањено је отварање површинских копова (позајмишта песка, шљунка и друго) на подручју Парка природв;
- Ниво буке током извођења радова не сме прећи дозвољене граничне вредности;
- Забрањено је због могућности узнемиравања фауне извођење радова током ноћи (20-08h)
- На радилишту се не сме вршити сервис и ремонтовање машина, средстава и опреме;
- На радилишту је забрањено вршити одлагање горива, мазива и других штетних и опасних материја, или формирање било какве депоније,
- Током радова, потребно је предузети све мере како би се спречило изливање горива, мазива и других штетних и опасних материја,
- Уколико из било *којих* разлога дође до хаваријског изливања горива, мазива и других опасних и штетних материја, извођач радова је дужан да у што хитнијем року уклони просуту материју и изврши санацију контаминираног земљишта;
- Након завршетка радова сав шут, вишак земље, грађевинског и другог материјала уклонити са локације на место одређено од стране надлежне комуналне службе и локацију довести у првобитно стање;
- Током извођења радова, радна екипа дужна је да се придржава општих мера заштите, правила о противпожарним мерама, правила о прикупљању и одвожењу отпада, правила о заштити на раду и др;
- Вишкови грађевинског материјала, опреме и отпада се након завршетка радова, морају што пре уклонити;
- Уколико се током радова наиђе на геолошко-палеонтолошке или минеролошко-петролошке локације за које се претпоставља да имају својство природне вредности, сходно члану 99. Закона о заштити природе („Службени гласник РС”, бр 36/2009), Извођач радоеа је дужан да у року од осам дана обавести Министарство животне средине и просторног планирања, односно предузме све мере како се природна вредност не би оштетила до доласка овлашћеног лица;
- У случају да се током радова наиђе на објекте археолошког карактера тј. споменике културе, извођач радова, односио Носилац пројекта је дужан да, сходно Закону о културним добрима („Службени гласник РС” бр. 71/94), одмах обавести надлежни Завод за заштиту споменика

- културе, односно предузме све мере како се налаз не би оштетио до доласка овлашћеног лица;
- Обавазно обезбедити редовно праћење квалитета вода у реципијентима, као и квалитета подземних вода у непосредној околини;
- Све слободне површине *око* објеката за пречишћавање треба озеленити у пејзажном стилу.

Предвиђено је одвођење фекалних вода делом гравитационим путем и делом са препумпавањем, односно алтернативно само гравитационо.

Није дозвољено упуштање фекалне у кишну канализацију.

Кишна канализација

Системом кишне канализације је планирано гравитационо одвођење атмосферских вода до акумулационог језера, на истоку, односно до потока, на југу. Укупна дужина цеви кишне канализације износи 3700 м.

Дренажни систем

У зони туристичких апартмана се налазе поводно (замочварено) земљиште па је потребно урадити пројекат његове дренаже. Дренажне цеви повезати са планираном атмосферском канализацијом која ће одводити воде ка потоку. Укупна дужина цеви за дренажу износи 1100 м

д) Електроенергетска и телекомуникациона инфраструктура

Развој енергетске инфраструктуре на подручју прве фазе туристичког ризорта „Јабучко равниште“ засниваће се на:

- успостављању ефикасног система планског управљања и експлоатације енергетских ресурса, уз примену савремених решења и модернизације система преноса и дистрибуције према светским стандардима која су адекватна за високопланинска подручја; и
- стварању услова за поуздано и рационално напајање електричном енергијом конзумног подручја туристичког ризорта, али и постојећих насеља и других туристичких локалитета.

За потребе поузданог снабдевања електричном енергијом туристичког ризорта „Јабучко равниште“, планирана је изградња следећих напојних и дистрибутивних водова и објеката и то:

- изградња ДВ 110/35 kV на правцу ТС 110/35 kV Сврљиг- туристички ризорт, до нове трафостанице ТС 110/35(20) kV на локацији „Болван“ (јужно од ризорта између планираних путева из правца Мирковаца и Топлог дола); предвиђено је да овај далековод у првој фази развоја туристичког ризорта „Јабучко равниште“ ради под напоном 35 kV; предвиђено је да ТС110/35 kV, буде у згради, тј. унутрашње монтаже због специфичних климатских услова.
- изградња нове ТС35/10(20) kV (2 X 8 MW у првој фази) на локацији „Болван“ (у непосредном контакту са ризортом) на коју ће се (као помоћно и резервно напајање до реализације ДВ 110/35 kV) двострано из правца Темске и Калне прикључити два ДВ 35 kV, којима се може обезбеди напајање око 8 MW, што представља 50% потребне енергије за прву фазу туристичког ризорта „Јабучко равниште“; предвиђено је повезивање ТС 110/35(20) kV и ТС35/10(20) kV на локацији „Болван“ крајем ДВ 35 (20) kV;
- изградња новог (надземног и кабловског) ДВ 35 kV, на правцу постојећа ТС 35 kV Темска-планирана ТС35/10 kV Топли До-туристички ризорт ТС35/10(20) kV „Болван“ којим може да се обезбеди напајање око 4(+2) MW;
- изградња новог (надземног и кабловског) ДВ35 kV од постојећег ДВ35(10) kV Кална-Мездреја преко Ђуштице до туристичког ризорта и нове ТС35/10(20) „Болван“ којим може да се обезбеди напајање око 4 MW;
- изградња више кабловских деоница ДВ мреже 10(20) kV на правцу од нове ТС35/10(20) „Болван“ ка туристичком ризорту (три) и скијалишту (једна и то по гребену с обзиром на локације погонских станица) у складу са дефинисаним параметарима снаге и енергије; мрежа треба да буде радијално петљаста, стим што у погону ради са отвореним петљама па се може третирати као чисто радијална;
- изградња више ТС 10(20)/0.4 kV према урбанистичким условима као слободностојеће или у гаражном делу објеката; (ТС и ДВ 20 kV у перспективи ће представљати основу далеководне мреже и радиће се по правилу кабловски)

Ова снага биће распоређена у 21 трафостаницу 10(20)/0.4 kV.

Сви објекти и инсталације ЈП „Скијалишта Србије“ треба да буду повезани на трафостанице (мерење електричне енергије), које служе искључиво за напајање тих објеката. Све жичаре морају имати трафостаницу са приоритетом у функцији снабдевања погона жичаре (у непосредној близини погонске станице); алтернативно предвидети локацију ових трафостаница на полазној станици и на излазној станици жичаре. Планирана је могућност изградње потребног броја трафостаница за напајање система вештачког оснежавања, лоциране у близини скијашких стаза

Развој телекомуникационе инфраструктуре на подручју прве фазе туристичког ризорта „Јабучко равниште“ засниваће се на успостављању ефикасног система веза и савременим сервисима за пренос података и пружање мултимедијалних услуга. С обзиром на топографске карактеристике простора, основу инфраструктуре телекомуникационе мреже представљаће оптички каблови, радио релејни (РР) телефонски систем са својим станицама и антенским стубовима, мобилна телефонија и дигитални системи преноса (SDH технологије), чији капацитети нису ограничени и могу задовољити будуће потребе развоја.

Прикључак туристичког ризорта „Јабучко равниште“ на јавну мрежу предвиђен је на следећи начин:

1) оптичким кабловима из два правца што би било технички најбоље решење (које би омогућило како развој савремених телекомуникационих услуга на локалитету и окружењу-успутним селима као и поузданост система) и то:

- Књажевац - Доња Каменица – Кална - Црни Врх - туристички ризорт "Јабучко равниште" у дужини од око 65 км (у коридорима постојећих путева II реда Р-121 Књажевац-Кална, II реда Р-243 Кална-Јања и локалног пута Л-16 Јањски мост-Црни Врх-Јабучко Равниште); и
- Темска-Мирковци- туристички ризорт "Јабучко равниште" у дужини од око 20 км (у коридорима постојећег пута II реда Р-121 Темска-Церова и планираног пута Церова-Мирковци туристички ризорт "Јабучко равниште"); или Темска-Топли До-Ракитска гора-туристички ризорт "Јабучко равниште" у дужини од око 30 км (у коридорима постојећег пута Темска-Топли До и планираног пута Ракитска гора-туристички ризорт "Јабучко равниште").

2) радио-релејном везом на релацији Књажевац - Тупижница - ТЦ "Јабучко равниште", која би се састојала из два дела :

- а) Књажевац- Тупижница капацитета 63х2 Mbit/s; и
- б) Тупижница- ТЦ "Јабучко равниште", са пасивним рефлектором на коти 1629 мнв (врху изнад платоа Јабучког равништа) капацитета 21 х 2 Mbit/s; ова радио веза би била стална резерва за ризорт, а могла би да се изгради одмах у првој фази, пре реализације оптичког кабла и да послужи као веза на јавну мрежу, јер се може реализовати знатно брже од оптичког кабла.

3) преко јавне телефонске централе и телефонским мрежама у самом комплексу; и

4) преко локалне телекомуникационе инфраструктура у насељу.

У комплексу туристичког ризорта „Јабучко равниште“, потребно је изградити јавну телефонску централу (капацитета 560 прикључака), најбоље у посебном објекту или контејнеру, према условима Телекома Србија.

Предвиђен је интезиван развој мобилне телефоније која у потпуности треба да покрије шире подручје туристичког ризорта „Јабучко равниште“.

ђ) Комунални објекти

Предвиђено је да се комунални отпад одлаже:

- у засебним посудама на погодним локацијама у близини фреквентних пунктова у туристичком ризорту при чему би се вршила примарна селекција отпада на основне рециклабиле, по узорку на алпске планинске туристичке центре; и
- у наменским просторијама у оквиру туристичких објеката (привремено и уз редовно пражњење и одвожење), које ће имати и функцију у случајевима немогућности одвожења током временских непогода.

Створена количина отпада на предметној територији апроксимирана је на око 5 тона у току једног дана, с обзиром на број једновремених корисника прве фазе туристичког ризорта Јабучко Равниште (око 0,8 кг отпада по стационарном кориснику).

У систему елиминације отпада, ван комплекса туристичког ризорта Јабучко равниште и ван граница Парка природе „Стара планина“, треба предвидети мање рециклажно двориште где би се одлагао прикупљени отпад. Рециклажно двориште би имало функцију трансфер станице, одакле би се отпад даље одвозио или на место прераде у неки од регионалних рециклажних центара, или на место коначног одлагања на регионалну депонију.

е) Гасификација и топлификација

Развој система гасификације и топлификације засниваће се на критеријумима еколошке подобности и економске ефикасности, што је посебно важно у условима заштићених природних добара Парка природе Старе планине у ком се налази туристички ризорт.

За грејање објеката туристичког ризорта, предвиђен је развој система централизованог грејања са примарним енергентом течним нафтним гасом (ТНГ), и алтернативним енергентима електричном енергијом и соларном енергијом (као и другим обновљивим изворима енергије - ОИЕ), и за појединачне објекте алтернативно, чврстим горивом и то дрветом. Поред соларне енергије (са могућношћу сезонске акумулације и њеног коришћења током зимских месеци), као ОИЕ се може користити енергија настала прерадом био-отпада (из сеоских средина у непосредној близини ризорта), тзв. био гас који може служити као допунски енергент у оквиру енергане. Због предвиђених аквационих садржаја могућа је комбинација догревања соларне топле акумулиране воде гасом или електричном енергијом.

Развој система гасификације предвиђа изградњу: локалних инфраструктурних мрежа за снабдевања ТНГ чије су примарне инсталације предвиђене у коридору саобраћајница С-1 и С-2, са мерним гасним регулационим станицама (МГРС) и чије се инсталације касније могу користити у систему гасне инфраструктуре (након перспективне реализације доводно-разводних гасовода).

Ради смањења топлотних губитака, неопходно је инсистирати на изradi пројеката смањења топлотних губитака постављањем топлотне изолације на планиране објекте.

Ф) Скијалиште

У зони Јабучког равништа дефинисано је алпско скијалиште капацитета од минимум 2080 једновременних скијалишта. Скијалиште се састоји од девет главних ски-стаза, седам везних ски-стаза и шест жичара (два четворо/шестоседа и четири ски лифта) укупне висинске разлике око 650m, и неколико покретних трака. На подручју општине Пирот (Ракитска Гора-Рудине) предвидеће се скијалиште оријентационог капацитета око 4000 једновременних скијалишта.

Укупан капацитет делова алпског скијалишта Јабучко равниште - Рудине - Ракитска Гора -Коњарник (на територији општина Књажевац и Пирот) износиће око 7000 једновременних скијалишта, што одговара капацитетима прве фазе разраде туристичког ризорта Јабучко равниште.

4.4. Приказ врсте и карактеристика утицаја планских решења на животну средину

4.4.1. Врста и предмет утицаја

Утицаји планских решења анализирају се на релацији: извор дејства - дејство -предмет (објекат) - последица.

Извори дејства су радови и активности непоходни да се неко планско решење реализује. Кључни извори дејства су планска решења у вези развоја туризма, као што су изградња скијалишта, туристичких центара и насеља, са пратећим решењима инфраструктурног и комуналног опремања. Од значаја за животну средину су и решења која се односе на коришћење вода и одвођење отпадних вода, изградњу ободних и унутрашњих саобраћајница, изградња објеката јавних служби и сервиса, формирање комплекса планиране акумулације за потребе коришћења вештачког снега. Такође, заштита природних вредности генерише утицаје који се вреднују са становишта циљева Измене и допуне Плана и циљева стратешке процене.

Дејства на животну средину, односно сами утицаји су по својој основној природи углавном механички, физички и хемијски, а могу бити и биохемијски и физиолошки. Предмет или објекат утицаја је медијум кроз који се дејство преноси, или на коме се одражава. Кроз ову стратешку процену ти су медијуми груписани у неколико основних категорија – ваздух, воду, земљиште, отпад, становништво и људско здравље и шуме.

Последица дејства је промена (особина, изгледа или функција), која је могућа у два смера: позитивном и негативном - посматрано са становишта задатих циљева, при чему се мала или незнатна промена игнорише и означава као стање без промене.

Дискутована релација између извора дејства и последице у пракси се исказује кроз веома сложене везе, због чињенице да сваки елемент ове релације има низ пратећих обележја, односно субособина које ће бити приказане под појмом „карактеристике утицаја”.

4.4.2. Карактеристике утицаја-методологија и приказ оцено

Измене и допуне Плана детаљне регулације прве фазе туристичког ризорта „Јабучко равниште” на Старој планини генеришу већину приказаних врста/типова утицаја и њихових ефеката, који су најчешће чврсто повезани и међусобно условљени, тако да их је тешко раздвојити. У спровођењу ове стратешке процене узете су у обзир могућности таквих утицаја, пре свега код ефеката који су оцењени као могуће (потенцијално) значајни.

У Табели 4. дат је приказ скале за процену утицаја према јачини утицаја, који се оцењују бројевима од -3 до +3, где се знак минус односи на негативне, а знак плус на позитивне промене.

Табела 4. Критеријуми за оцењивање величине утицаја

Величина утицаја	Ознака	Опис
Критичан	- 3	Јак негативан утицај
Већи	- 2	Већи негативан утицај
Мањи	- 1	Мањи негативан утицај
Нема утицаја или нејасан утицај	0	Нема утицаја, нема података или није применљиво
Позитиван	+ 1	Мањи позитиван утицај
Повољан	+ 2	Већи позитиван утицај
Врло повољан	+ 3	Јак позитиван утицај

У Табели 5. приказани су критеријуми за вредновање просторних размера могућих утицаја.

Табела 5. Критеријуми за оцењивање просторних размера утицаја

Размере утицаја	Ознака	Опис
Глобални	Г	Могућ глобални утицај
Државни	Н	Могућ утицај на националном нивоу
Регионални	Р	Могућ утицај на регионалном нивоу
Општински	О	Могућ утицај на општинском нивоу
Локални	Л	Могућ утицај у некој зони или делу општине

Вероватноћа утицаја се одређује према скали која је приказана у Табели 6.

Табела 6. Скала за процену вероватноће утицаја

Вероватноћа	Ознака	Опис
100%	И	утицај извесан
више од 50%	В	утицај вероватан
мање од 50%	М	утицај могућ
мање од 1%	Н	утицај није вероватан

У односу на време трајања утицаја могу се дефинисати привремени-повремени (П) и дуготрајни (Д) ефекти.

На основу критеријума процене величине и просторних размера утицаја планских решења према циљевима стратешке процене, обавља се евалуација значаја идентификованих утицаја. За Измене и допуне План а детаљне регулације су значајни утицаји који имају јак или већи позитиван или

негативан ефекат на целом подручју Плана или на локалном или регионалном нивоу планирања (будући да је нереално очекивати да ће планска решења моћи да имају национални утицај).

4.4.3. Процена утицаја планских решења реализације Измена и допуна Плана на животну средину

Планска решења у Плану детаљне регулације прве фазе туристичког ризорта „Јабучко равниште“ на Старој планини, која су обухваћена проценом утицаја на животну средину дата су у следећим наводима:

Програм туристичких садржаја, организација и уређење туристичких простора

Планско решење 1.1:	<i>Изградња туристичког ризорта капацитета око 6000 лежаја (комплекс хотела, пансиона, вишепородичних и једнопородичних објеката)</i>
Планско решење 1.2:	<i>Изградња алпских ски стаза и жичара</i>
Планско решење 1.3:	<i>Формирање комплекса планиране акумулације $V=50.000m^3$ за потребе вештачког снега</i>

Путна инфраструктура и доступност подручја

Планско решење 2.1:	<i>Изградња ободних саобраћајница и унутрашњих саобраћајница у ризорту</i>
----------------------------	--

Хидротехничка инфраструктура

Планско решење 3.1:	<i>Снабдевање пијаћом водом</i>
Планско решење 3.2:	<i>Развој сепарационог система каналисања атмосферских вода</i>
Планско решење 3.3:	<i>Изградња гравитационог сепарационог канализационог система (ка Ђуштици у правцу Мирковца)</i>

Енергетска инфраструктура

Планско решење 4.1:	<i>Изградња ТС 10/0,4 у границама планског подручја</i>
Планско решење 4.2:	<i>Развој система централног грејања и гасних станица на ТНГ</i>
Планско решење 4.3:	<i>Употреба обновљивих енергетских извора</i>

Телекомуникациона инфраструктура

Планско решење 5.1:	<i>Прикључење туристичког ризорта на јавну мрежу телекомуникација</i>
----------------------------	---

Јавне службе

Планско решење 6.1:	<i>Изградња објеката јавних служби и сервиса у комплексу ризорта (укључујући и станицу за гориво у техничкој бази)</i>
----------------------------	--

Комунални садржаји

Планско решење 7.1:	<i>Изградња рециклажног дворишта ван граница Парка природе Стара планина</i>
Планско решење 7.2:	<i>Утврђивање напредног система управљања отпадом</i>

Табела 7. Процена величине утицаја планских решења на животну средину и елементе одрживог развоја

ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ		ПЛАНСКА РЕШЕЊА													
		1.1	1.2	1.3	2.1	3.1	3.2	3.3	4.1	4.2	4.3	5.1	6.1	7.1	7.2
1.1	Обезбедити задовољавајући квалитет ваздуха	-1			-2					-2	+2			+1	+2
1.2	Унапређење енергетске ефикасности применом чисте енергије									+1	+3				
1.3	Смањење нивоа емисије штетних материја у ваздуху до нивоа који не угрожава животну средину	-1		+1	-2				-1	-1	+2			+1	+2
2.1	Смањење загађења и очување квалитета и квантитета земљишта и водених ресурса	-2	-1	+3	-1	+3	+3	+2			+2			+2	+2
2.2	Повећање уредног снабдевања водом и обезбеђивање канализације за кориснике водовода	+2				+3	+3								
2.3	Обезбеђивање ефикасног пречишћавања отпадних вода						+3	+2							
2.4	Умањење ефеката ерозије земљишта	-1	-2												
3.1	Смањење количине комуналног отпада рециклирањем													+3	+3
3.2	Обезбеђивање прикупљања отпада на територији плана и одлагање на депонију													+3	+3
4.1	Заштита здравља становништва и стварање услова за одмор и рекреацију	+3	+3	+3	+1	+3	+3	+3	+1	+1	+3		+3	+3	+3
4.2	Смањење буке и вибрација у оквиру изграђених простора	-1	-1		-2				-1	-1	+3	-1			
4.3	Повећање квалитета живота локалног становништва	+2	+1		+1	+3	+3	+2	+1	+1	+3	+3	+3	+3	+3
5.1	Обезбеђење очувања шумског фонда	-1	-1												
5.2	Обустављање непланске сече	+1													
6.1	Унапређење информисаности јавности о питањима животне средине и успостављање система мониторинга параметара животне средине				+3								+3		

Табела 8. Процена величине утицаја планских решења на животну средину и елементе одрживог развоја

ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ		ПЛАНСКА РЕШЕЊА													
		1.1	1.2	1.3	2.1	3.1	3.2	3.3	4.1	4.2	4.3	5.1	6.1	7.1	7.2
1.1	Обезбедити задовољавајући квалитет ваздуха	О			О					Л	Л			Л	Л
1.2	Унапређење енергетске ефикасности применом чисте енергије									Л	О				
1.3	Смањење нивоа емисије штетних материја у ваздуху до нивоа који не угрожава животну средину	Л		Л	О				Л	Л	О			Л	Л
2.1	Смањење загађења и очување квалитета и квантитета земљишта и водених ресурса	Л	О	Л	Л	Л	Л	Л			Л			Л	Л
2.2	Повећање уредног снабдевања водом и обезбеђивање канализације за кориснике водовода	О				О	Л								
2.3	Обезбеђивање ефикасног пречишћавања отпадних вода						О	О							
2.4	Умањење ефеката ерозије земљишта	Л	Л												
3.1	Смањење количине комуналног отпада рециклирањем													О	О
3.2	Обезбеђивање прикупљања отпада на територији плана и одлагање на депонију													Р	Р
4.1	Заштита здравља становништва и стварање услова за одмор и рекреацију	Р	Р	О	Л	О	О	О	Л	О	О		О	О	О
4.2	Смањење буке и вибрација у оквиру изграђених простора	Л	Л		Л				Л	Л	Л	Л			
4.3	Повећање квалитета живота локалног становништва	Л	Л		О	Л	О	О	Л	Л	Л	Л	Л	Л	Л
5.1	Обезбеђење очувања шумског фонда	О	Л												
5.2	Обустављање непланске сече	О													
6.1	Унапређење информисаности јавности о питањима животне средине и успостављање система мониторинга параметара животне средине				О								О		

Табела 9. Идентификација и евалуација стратешки значајних утицаја планских решења на животну средину

Ознака	Планско решење	Идентификација и евалуација значајних утицаја		ОПИС ЗНАЧАЈНИХ УТИЦАЈА ПЛАНА
		Ознака циља СПУ	Ранг	
1.1	Изградња туристичког ризорта капацитета – око 6000 лежаја	1.1	O-1МП	Могућ повремени мањи негативни општински утицај планског решења на обезбеђење задовољавајућег квалитета ваздуха
		2.1	Л-2МП	Могућ краткотрајни негативни утицај локалног типа на очување квалитета и квантитета земљишта и водних ресурса
		2.2	O+2МД	Могућ дуготрајни позитиван утицај на општинском нивоу планског решења на повећање уредног снабдевања водом и обезбеђивање канализације за кориснике водовода
		4.1	P+3МД	Могућ дуготрајни позитивни ефекат на регионалном нивоу планског решења на заштиту здравља становника и стварање услова за одмор и рекреацију
		4.3.	Л+2ВД	Вероватан дуготрајни позитивни ефекат планског решења на локалном нивоу на квалитет живота локалног становништва
1.2	Изградња алпских ски стаза и жичара	2.4	Л-2МП	Могућ привремен негативан утицај на локалном нивоу планског решења на повећање ефекта ерозије земљишта
		4.1	P+3МД	Могућ дуготрајни позитивни ефекат на регионалном нивоу планског решења на заштиту здравља становника и стварање услова за одмор и рекреацију
		5.1	Л-1МП	Могућ привремен негативан локални утицај планског решења на очување шумског фонда
1.3	Формирање комплекса планиране акумулације V=50.000m³ за потребе вештачког снега	3.1	Л+3МД	Могућ већи позитивни дуготрајни утицај локалног типа планског решења на смањење загађења и очување квалитета и квантитета земљишта и водних ресурса
		4.1	O+3ВД	Вероватан дуготрајни позитивни општински утицај планског решења на заштиту здравља становника и стварање услова за одмор и рекреацију
2.1	Изградња ободних саобраћајница и унутрашњих саобраћајница у ризорту	1.1	O-2МД	Могућ дуготрајни негативни утицај мањег интензитета планског решења на квалитет ваздуха
		1.3	O-2МП	Могућ повремени негативни утицај планског решења на повећање нивоа емисије штетних материја у ваздуху до нивоа који угрожава животну средину
		6.1	O+3МД	Могућ дуготрајан позитиван општински утицај планског решења на унапређење информисаности јавности о питањима животне средине
3.1	Снабдевање пијаћом водом	2.1	Л+3МД	Могућ дуготрајан позитиван утицај планског решења на смањење загађења и очување квалитета и квантитета земљишта и водених ресурса
		2.2	O+3МД	Могућ дуготрајан општински утицај планског решења на повећање уредног снабдевања водом и обезбеђивање канализације за кориснике водовода
		4.1	O+3ВД	Вероватан дуготрајан позитиван утицај на општинском нивоу планског решења на заштиту здравља становништва и стварање услова за одмор и рекреацију
		4.3	Л+3ВМД	Вероватан дуготрајан позитиван локални ефекат планског решења на повећање квалитет живота локалног становништва
3.2	Развој сепарационог система канализања атмосферских вода	2.3	O+3ВД	Вероватан дуготрајан позитиван ефекат на општинском нивоу планског решења на обезбеђивање ефикасног пречишћавања отпадних вода
		4.1	O+3МД	Могућ дуготрајан позитивна ефекат планског решења на општинском нивоу на заштиту здравља стнаовништва

		4.3	O+3BД	Вероватан дуготрајан позитиван општински ефекат планског решења на повећање квалитет живота локалног становништва
Ознака	Планско решење	Идентификација и евалуација значајних утицаја		ОПИС ЗНАЧАЈНИХ УТИЦАЈА ПЛАНА
		Ознака циља СПУ	Ранг	
3.3	Изградња гравитационог сепарационог канализационог система и ЛПОВ ка Ђуштици односно у правцу Мирковца	2.3	O+BMД	Вероватан дуготрајан позитиван ефекат на општинском нивоу планског решења на обезбеђивање ефикасног пречишћавања отпадних вода
		4.1	O+3MД	Могућ дуготрајан позитивна ефекат планског решења на општинском нивоу на заштиту здравља становништва
		4.3	O+2MД	Могућ дуготрајан позитиван микрорегионални ефекат планског решења на повећање квалитет живота локалног становништва
4.1	Изградња више ТС 10(20)/0,4 у границама планског подручја	1.3	Л-1MД	Могућ дуготрајан слаб негативни ефекат планског решења на смањење нивоа емисије штетних материја у ваздуху до нивоа који не угрожава животну средину
		4.2	Л-1MД	Могућ дуготрајан слаб негативан ефекат планског решења на повећање буке и вибрација на локалном нивоу
4.2	Развој система централног грејања и гасних станица на ТНГ	1.1	Л-2MД	Могућ дуготрајан негативан ефекат средње јачине планског решења на квалитет ваздуха на локалном нивоу
		1.3	Л-1MД	Могућ дуготрајан слаб негативни ефекат планског решења на смањење нивоа емисије штетних материја у ваздуху до нивоа који не угрожава животну средину
		4.2	Л-1MД	Могућ дуготрајан слаб негативан ефекат планског решења на повећање буке и вибрација на локалном нивоу
4.3	Употреба обновљивих енергетских извора	1.2	O+3MД	Могућ дуготрајан веома позитиван утицај планског решења на унапређење енергетске ефикасности применом чисте енергије на општинском нивоу
		4.1	O+3MД	Могућ дуготрајан позитиван ефекат планског решења на општинском нивоу на заштиту здравља станаовништва
		4.2	Л+3MД	Могућ дуготрајан позитиван утицај планског решења на смањење буке и вибрација у оквиру изграђених простора
		4.3	Л+3MД	Могућ дуготрајан позитиван локални ефекат планског решења на повећање квалитет живота локалног становништва
5.1	Прикључење туристичког ризорта на јавну мрежу телекомуникација	4.2	Л-1МП	Могућ привремен негативан утицај планског решења на повећање буке и вибрација на локалном нивоу
		4.3	Л+3MД	Могућ дуготрајан позитиван локални ефекат планског решења на повећање квалитет живота локалног становништва
6.1	Изградња објеката јавних служби и сервиса у комплексу ризорта	4.1	O+3MД	Могућ дуготрајан позитивна утицај планског решења на општинском нивоу на заштиту здравља становника и стварање услова за одмор и рекреацију
		4.3	Л+3BД	Вероватан дуготрајан локални позитиван утицај планског решења на повећање квалитета живота становника
		6.1	O+3BД	Вероватан дуготрајан позитиван утицај планског решења на општинском нивоу на унапређење информисаности јавности о питањима животне средине и успостављање система мониторинга параметара животне средине

Ознака	Планско решење	Идентификација и евалуација значајних утицаја		ОПИС ЗНАЧАЈНИХ УТИЦАЈА ПЛАНА
		Ознака циља СПУ	Ранг	
7.1	<i>Изградња рециклажног дворишта ван граница Парка природе</i>	3.1	<i>O+3BД</i>	<i>Вероватан дуготрајан општински позитивни утицај планског решења на смањење количине комуналног отпада рециклирањем</i>
		3.2	<i>P+3BД</i>	<i>Вероватан дуготрајан регионални позитивни утицај планског решења на обезбеђивање прикупљања отпада на територији плана и одлагање на депонију</i>
		4.1	<i>O+3MД</i>	<i>Могућ дуготрајан позитивни општински утицај планског решења на заштиту здравља становника и стварање услова за одмор и рекреацију</i>
		4.3	<i>Л+3MД</i>	<i>Могућ дуготрајан позитиван утицај планског решења на локалном нивоу на повећање квалитета живота локалног становништва</i>
7.2	<i>Утврђивање напредног система управљања отпадом</i>	3.1	<i>O+3BД</i>	<i>Вероватан дуготрајан општински позитивни утицај планског решења на смањење количине комуналног отпада рециклирањем</i>
		3.2	<i>P+3BД</i>	<i>Вероватан дуготрајан регионални позитивни утицај планског решења на обезбеђивање прикупљања отпада на територији плана и одлагање на депонију</i>
		4.1	<i>O+3MД</i>	<i>Могућ дуготрајан позитивни општински утицај планског решења на заштиту здравља становника и стварање услова за одмор и рекреацију</i>
		4.3	<i>Л+3MД</i>	<i>Могућ дуготрајан позитиван утицај планског решења на локалном нивоу на повећање квалитета живота локалног становништва</i>

4.5. Резиме значајних утицаја плана

Реализација Измена и допуна Плана детаљне регулације прве фазе туристичког ризорта „Јабучко равниште“ на Старој планини, неће у планском периоду имати значајне дуготрајне негативне импликације на животну средину које неће моћи да буду контролисане антропогеним дејством.

Уз одговарајуће мере дате овом СПУ реализација планских решења неће оставити дуготрајне последице по квалитет животне средине и квалитет живота становника.

Поред тога, поштовање смерница датим Планом детаљне регулације неће бити доведени у питање квалитет, обележја и вредности животне средине, са становишта релевантних републичких закона, прописа и стандарда и међународних препорука и директива, нити ће условити ризик по здравље људи.

На основу спроведених оцена утицаја планских решења датих у претходним табелама могуће је извести следеће закључке:

1) Развој туризма и изградња туристичког ризорта капацитета – око 6000 лежаја, као и осталих смештајних капацитета на локалитету Јабучко равниште може имати повремени мањи негативни утицај планског решења на обезбеђење задовољавајућег квалитета ваздуха на општинском нивоу који је уз антропогено дејство могуће елиминисати у веома кратком року, применом мера које ће бити дефинисане СПУ. Такође, ово планско решење може имати дуготрајни позитиван утицај на општинском нивоу на повећање уредног снабдевања водом и обезбеђивање канализације за кориснике водовода, због развоја система снабдевања и одвођења воде у самом комплексу. Такође, планско решење може индуковати краткотрајни негативни утицај локалног типа на очување квалитета и квантитета земљишта и водних ресурса, али и дуготрајни позитивни ефекат на регионалном нивоу планског решења на заштиту здравља становника и стварање услова за одмор и рекреацију. Овај регионални утицај посебно се односи на отварање нове туристичке понуде у простору која неће задовољити само захтеве становништва региона, већ и целе Републике.

2) Изградња алспких ски стаза и жичара може имати привремен негативан утицај на локалном нивоу планског решења на повећање ефекта ерозије земљишта, који су у краћем року може неутралисати дејством човека. Поред тога, ово планско решење може имати дуготрајни позитивни ефекат на регионалном нивоу на заштиту здравља становника и стварање услова за одмор и рекреацију, будући да ће наведени комплекс представљати атрактивну туристичку понуду за цео регион. Међутим, основни проблем који се јавља у реализацији планског решења је могућ привремен негативан локални утицај на очување шумског фонда, који ће се уз примене мера прописане од стране ЈП Скијалишта Србије моћи превазићи у краћем временском року.

3) Формирање комплекса планиране акумулације $V=50.000m^3$ за потребе вештачког снега може имати већи позитивни дуготрајни синергетски ефекат локалног типа на смањење загађења и очување квалитета и квантитета земљишта и водних ресурса. С друге стране, планско решење ће имати синергетски вероватан дуготрајни позитивни општински утицај на заштиту здравља становника и стварање услова за одмор и рекреацију.

4) Изградња ободних саобраћајница и унутрашњих саобраћајница у ризорту имаће могућ дуготрајан негативни кумулативни утицај мањег интензитета на квалитет ваздуха који ће бити могуће неутрализовати применом система мера које прописује ова СПУ. Поред тога, планско решење може имати повремени негативни утицај на повећање нивоа емисије штетних материја у ваздуху до нивоа који угрожава животну средину, али и дуготрајан индиректан позитиван микрорегионални утицај на унапређење информисаности јавности о питањима животне средине.

5) Снабдевање пијаћом водом може имати дуготрајан позитиван директан утицај на смањење загађења и очување квалитета и квантитета земљишта и водених ресурса и на повећање уредног снабдевања водом и обезбеђивање канализације за кориснике водовода. Планско решење може испољити вероватан дуготрајан позитиван утицај на општинском нивоу на заштиту здравља становништва и стварање услова за одмор и рекреацију и на повећање квалитета живота локалног становништва.

6) Развој сепарационог система канализања атмосферских вода имаће вероватан дуготрајан позитиван ефекат на општинском нивоу на обезбеђивање ефикасног пречишћавања атмосферских отпадних вода са грађевинског подручја ризорта и могућ дуготрајан позитиван ефекат на заштиту здравља становништва на општинском нивоу.

7) **Изградња гравитационог сепарационог канализационог система и ППОВ ка Ђуштици односно у правцу Мирковца** имаће условно позитиван ефекат на општинском нивоу на обезбеђивање ефикасног пречишћавања отпадних вода и могућ дуготрајан позитиван ефекат планског решења на општинском нивоу на заштиту здравља становништва. Такође ово планско решење може имати синергетски дуготрајан позитиван ефекат на повећање квалитета живота локалног становништва, уколико се и низводна села буду прикључила на њега.

8) **Изградња више ТС 10(20)/0,4 у границама планског подручја** може имати дуготрајан слаб негативни ефекат на смањење нивоа емисије штетних материја у ваздуху до нивоа који не угрожава животну средину и дуготрајан слаб кумулативни негативан ефекат на повећање буке и вибрација на локалном нивоу.

9) **Развој система централног грејања и гасних станица на ТНГ** може имати дуготрајан слаб негативни синергетски ефекат на смањење нивоа емисије штетних материја у ваздуху до нивоа који не угрожава животну средину и дуготрајан негативан кумулативни ефекат средње јачине планског решења на квалитет ваздуха на локалном нивоу, као и дуготрајан слаб негативан ефекат на повећање буке и вибрација на локалном нивоу. Сви наведени ефекти могу у краћем или дужем временском периоду бити неутрализовани антропогеним дејством и применом мера датих овом СПУ.

10) **Употреба обновљивих енергетских извора** може имати дуготрајан веома позитиван утицај на унапређење енергетске ефикасности применом чисте енергије на општинском нивоу, дуготрајан позитиван ефекат на општинском нивоу на заштиту здравља станаовништва, синергетски позитиван утицај на смањење буке и вибрација у оквиру изграђених простора и дуготрајан позитиван кумулативни локални ефекат на повећање квалитет живота локалног становништва.

11) **Изградња објеката јавних служби и сервиса у комплексу ризорта** може имати дуготрајан синергетски позитиван утицај на општинском нивоу на заштиту здравља становника и стварање услова за одмор и рекреацију и вероватан дуготрајан позитиван утицај на општинском нивоу на унапређење информисаности јавности о питањима животне средине и успостављање система мониторинга параметара животне средине.

12) **Системско прикупљање отпада из ризорта, изградња рециклажног дворишта (ван комплекса ризорта односно Парка природе Стара планина) и утврђивање напредног система управљања отпадом** могу имати вероватан дуготрајан регионални позитивни утицај на обезбеђивање прикупљања отпада на територији плана и одлагање на депонију, вероватан дуготрајан општински позитивни утицај на смањење количине комуналног отпада рециклирањем и могућ дуготрајан позитивни општински утицај на заштиту здравља становника и стварање услова за одмор и рекреацију, као и дуготрајан синергетски позитиван утицај на локалном нивоу на повећање квалитета живота локалног становништва.

На основу претходних анализа могуће је закључити да реализација Измена и допуна Плана детаљне регулације може имати дуготрајне позитивне ефекте на:

- 1) решавање проблема одвођења и пречишћавања отпадних вода;
- 2) развој туристичких капацитета у складу са режимима заштите, локалним условима и плановима вишег реда;
- 3) решавање проблема комуналног отпада на предметној територији;
- 4) јачање знања локалног становништва о питањима и проблемима заштите животне средине;
- 5) отварање нових туристичких капацитета који ће имати значај на националном и регионалном нивоу за одмор и рекреацију становника;
- 6) повећање укупних економских ефеката и равномерног повећања запослености локалног становништва у области туризма;

4.6. Опис планираних мера за смањење негативних утицаја и планиране мере заштите животне средине

Планска решења Измена и допуна Плана детаљне регулације се заснивају на развоју туристичких капацитета и пратећих објеката у функцији туризма, у складу са одрживим развојем туризма и комплементарних активности и установљеним режимима заштите Парка природе.

Измене и допуне Плана детаљне регулације дају и мере за остале релевантне области, које су директно исказане кроз планска решења и правила за изградњу и уређење простора на овом

подручју. Наведене мере су делом исказане и кроз циљеве и смернице плана, али и кроз препоруке за израду процена утицаја на нижем хијерархијском нивоу.

Основне мере и инструменти политике заштите животне средине у контексту развоја туризма су:

- условљавање изградње свих туристичких садржаја у склопу ризорта и свих осталих видова туристичке супраструктуре претходним обезбеђивањем свих неопходних мрежа и објеката;
- трасирање и планирање ски стаза уз коришћења свих погодности рељефа са основним циљем задовољења свих елемената скијања, на начин да се избегну радови који би изазвали веће промене у природном окружењу (земљани, грађевински и антиерозиони радови);
- у односу на покривеност вегетацијом трасирати коридоре ски стаза тако да се што мање сече шума или угрожавају вредне биљне врсте. Водити трасе што је више могуће ливадским деоницама и пропланцима;
- садња аутохтоних биљних врста и то лишћарских шума: букве, белобрека, каменике, и храста, а ретко и смрче;
- локација техничке базе требало би да буде заклоњена од неповољних климатских услова и да не буде на визуелно доминантном положају, обзиром да се ради о техничким објектима, који могу нарушавати природни пејзаж;
- комплетирање мреже локалних путева до планираних туристичких локалитета;
- регулисање интерног саобраћаја и саобраћајница у туристичком ризорту;
- изградња система централног грејања на ТНГ у ризорту уз обавезу уграђивања филтерских постројења у све остале објекте чијим се грејањем загађује ваздух;
- обезбеђивање 24-часовног мониторинга загађења ваздуха због непосредне близине режима II степена заштите животне средине;
- обезбеђивање система елиминације комуналног отпада из објеката туристичког ризорта прво у рециклажно двориште (према правилима датим у Плану детаљне регулације), а потом и евакуација отпада на регионалну или општинске депоније;
- израда катастра загађивача природе и животне средине;
- израда докумената процене утицаја на природу и животну средину за програме и пројекте свих планираних објеката који могу имати директан утицај на животну средину (објекат техничке базе, са бензинском станицом);
- стално праћење квалитета животне средине постављањем биомониторинг станице у туристичком ризорту;
- контрола комуналних објеката, нарочито трафо станица и ППОВ (које се налази ван граница плана);

Основне мере и инструменти политике заштите животне средине и развоја водопривреде су:

- израда наредних фаза техничке документације за генерални и идејни пројекат водоснабдевања и канализација отпадних вода туристичког ризорта;
- до тада, сваки начин обезбеђења вода мора се заснивати на правилу: да је експлоатација локалних изворишта допуштена само до количина које не угрожавају еколошке услове у окружењу; усклађености капацитета изворишта водоснабдевања и размештаја стационарних туриста;
- утврђивање система мониторинга којим ће се вршити мерење количина и квалитета атмосферских вода на локацијама њихових испуста као и падавина услед којих долази до отицаја (у складу са Условима Завода за заштиту природе Србије, бр 03-143/5 од 23.09.2010)
- неопходно је остваривање пуне еколошке заштите изворишта, што захтева да се низводно од свих водозахвата мора обезбедити гарантовани еколошки проток, који у топлој делу године не може да буде мањи од $Q_{\text{м.мес}} 80\%$; захватању вода из извора и врела генерално на присојним странама изворишних челенки сливова (док се осојне стране изворишних челенки, са изворима, резервишу за гарантоване еколошке протоке); истраживања могућности повезивања локалних система;
- с обзиром да се рачуна са значајном количином отпадних вода, која износи и неколико пута више од збира гарантованих еколошких протока свих водотока у зони ризорта, неопходна је пун еколошка заштита изворишта током целе године. У зависности од начина решавања питања водоснабдевања усмераваће се и питања канализација, одвођења и пречишћавања отпадних вода. Пречишћавања комуналних отпадних воде, вршиће се путем гравитационог сепаратног канализационог система (у правцу Мирковаца односно Ћуштице) са одговарајућим ППОВ с механичким и биолошким третманом уз обезбеђење механичког и биолошког третмана и у зимским условима, са излазним $\text{БПК}_5 < 6 \text{ мг/л O}_2$ (услови дати у поглављу IV овог Извештаја);

- приликом израде пројектне документације за одвођење атмосферских вода с паркинга и других саобраћајних површина потребно је предвидети сепараторе за масти и уља;
- реализација система за праћење квалитета вода за време и после реализације планинског центра. Пројекат праћења квалитета вода обухвата делове слива на кључним локацијама контакта саобраћајница и туристичких капацитета са водним токовима.

Иако на подручју Плана нема евидентираних или заштићених културних вредности и објеката, предвиђени су адекватни археолошки услови и то:

- у свим зонама већих заједничких објеката и друге врсте објеката инфраструктуре, пре почетка градње обавити заштитна археолошка истраживања, у оквиру габарита објекта;
- обезбедити услове праћења свих земљаних радова од стране стручњака Завода за заштиту споменика у Нишу и Музеја у Књажевцу приликом копања канала (канализације, електроинсталације, ПТТ каблова, водовода и сл), а у случају посебно занимљивих и вредних случајних налаза неопходно је извршити заштитна археолошка ископавања у непосредној зони налаза;
- на целом простору Плана детаљне регулације потребно је обезбедити услове праћења свих облика земљаних радова (копање темеа за зграде индивидуалне градње, подрума и сл.) ради увида и израде археолошке документације и прикупљања покретних археолошких налаза;
- ако се у току извођења грађевинских и других радова наиђе на археолошка налазишта или археолошке предмете, извођач радова је дужан да одмах, без одлагања прекине радове и о томе обавести Завод за заштиту споменика културе у Нишу, као и да предузме мере да се налаз не уништи и не оштети и да се сачува на месту и у положају у коме је откривен, а све у складу са чланом 109. став 1 Закона о културним добрима.

V Смернице за израду процена утицаја на животну средину на нижим хијерархијским нивоима

Према члану 16. Закона о стратешкој процени утицаја, Извештај о стратешкој процени садржи разрађене смернице за планове или програме на нижим хијерархијским нивоима, које обухватају дефинисање потребе за израдом стратешких процена и процена утицаја пројеката на животну средину, одређују аспекте заштите животне средине и друга питања од значаја за процену утицаја на животну средину планова и програма нижег хијерархијског нивоа. Препоруке процене утицаја израђују се за све објекте у складу са Законом о процени утицаја на животну средину («Службени гласник РС» 135/04 и 36/09) и Уредбом о утврђивању Листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину («Службени гласник РС» 114/08).

С обзиром на чињеницу да се наведеним Планом детаљне регулације не предвиђа значајнија изградња објеката који би могли имати негативан утицај на животну средину, препорука је да се процене утицаја израђују за објекат техничке базе (због станице за гориво), као и за објекте водоснабдевања, постројења за пречишћавање отпадних вода, туристичка насеља и хотелске комплексе као и трасе ски стаза и жичара (који ће бити предмети Урбанистичког пројекта).

На основу анализе стања животне средине планским решењем су у циљу побољшања стања и заштите предвиђени следећи услови и мере:

- Планирану изградњу дефинисати у складу са инжењерско - геолошким карактеристикама терена и препорукама за пројектовање. За урбанистичко-пројектантску разраду неопходна су детаљна истраживања терена.
- Из постојећег стања уклонити све нехигијенске објекте, лошег бонитета.
- Планирање намене простора извршити тако да се смањи утицај загађења ваздуха од моторних возила и буке.
- Простор за стационирање возила, поред постављања паркинга на отвореном, планирати кроз изградњу подземних гаража. Позитивни ефекти предложеног начина стационирања возила сагледавају се кроз смањење визуелног загађења простора. Негативни ефекти који проистичу из концентрације возила и потребе за вештачким системима вентилације, санираће се применом адекватних техничких мера и зеленим засадима.

- Мере заштите од претеране инсолације и посебне техничке мере заштите од буке, дефинишу се пројектном документацијом за сваки од планираних објеката у зависности од положаја у просотру плана, уз услов да се при том нарочито води рачуна о правилној оријентацији површина за стационарни смештај туриста.
- Планирано озелењавање спровести у складу са свим мерама заштите и смањења негативних ефеката загађења у смислу стварања тампон зона зеленила дуж ободних саобраћајница, заштитних зона уз површине за игру деце и миран одмор.
- Планирање косих кровних равни на објектима и коришћење поткровља, смањује негативне ефекте климатских услова, и захтева адекватну термоизолацију, проветреност кровне конструкције у случајевима кад се поткровље користи и израду вертикалних прозорских отвора у стамбеним и боравишним просторијама.
- Евакуација отпада вршити се у складу са прописима и стандардима, уз усклађивање локација контејнера и пирлазних путева са условима надлежног комуналног предузећа.
- Обавезно је опремање и прикључивање планираних зона и објеката на све системе инфраструктуре, према правилимаа овог условима и комуналних предузећа, у циљу смањења могућих загађивача простора.
- Решењима Измена и допуна плана дефинисати услове и мере за омогућавање неометаног кретања деце, старих и инвалидних лица.

Коначне одлуке о потреби и врсти процене утицаја програма и пројеката на животну средину планског подручја доносиће се појединачно, на основу критеријума утврђених законом и подзаконским актима из домена заштите животне средине. Несумњив је општи интерес да се те процене сведу на реалан и прагматичан оквир, уз претходно уједначавање значења и степена примене критеријума прописаних за процене утицаја.

VI Програм праћења стања животне средине

Успостављање ефикасног мониторинга предуслов је остваривања циљева Измена и допуна Плана детаљне регулације у области заштите животне средине, односно циљева стратешке процене утицаја и представља један од од основних приоритета имплементације Плана.

Праћење стања животне средине уређено је законом и подзаконским актима. Према члану 69. Закона о заштити животне средине, Влада доноси програм мониторинга за период од две године за територију Републике Србије, а јединица локалне самоуправе, односно општина, доноси програм праћења стања животне средине на својој територији, који мора бити усклађен са претходно наведеним програмом Владе. Члановима 70., 71., 72. и 73. тог закона утврђени су садржај и организација мониторинга животне средине. Међутим, наведени програми још нису донети.

Чланом 12. став 2. тачка 5. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину утврђена је обавеза дефинисања програма праћења стања животне средине у току спровођења плана или програма за који се стратешка процена утицаја ради, а чланом 17. тог закона прописан је садржај програма мониторинга који, нарочито, садржи: 1) опис циљева плана и програма; 2) индикаторе за праћење стања животне средине; 3) права и обавезе надлежних органа; 4) поступање у случају појаве неочекиваних негативних утицаја; 5) друге елементе у зависности од врсте и обима плана и програма. При томе, дата је могућност да овај програм може бити саставни део постојећег програма мониторинга који обезбеђује орган надлежан за заштиту животне средине. Тиме се избегава евентуално *дуплирање* процеса мониторинга, што је и препорука европске директиве (члан 10 - 2). Такође, мониторинг би требало да обезбеди информације о квалитету постојећег извештаја (из члана 12 - 2 Директиве) које се могу користити за израду будућег енвајерменталног извештаја.

Кључни плански циљ је одређивање мере одрживог туризма и заштите животне средине подручја Јабучког равништа. Одрживи развој виђен је у туристичкој делатности као покретачу и главном ослоњу укупног развоја, док је заштита животне средине у пуној мери уважена кроз установљење и очување Парка природе Стара планина, као заштићеног природног добра националног и међународног значаја. Општи и посебни циљеви Измена и допуна Плана детаљне регулације, главна планска решења и њихов могући утицај на животну средину, детаљно су разрађени и предочени у претходним поглављима овог извештаја.

Циљеви стратешке процене, који су повезани са циљевима Плана, идентификовани су у поглављу I овог извештаја. У поглављу III утврђени су и индикатори, који представљају репер и ослонац за евалуацију утицаја и промена.

Кључне области мониторинга су шуме, ваздух, вода и земљиште. Оцењује се да предвиђени ефекти планских решења не намећу посебну обавезу мониторинга здравља становништва, изван или преко постојећих обавеза утврђених прописима и другим документима о здравственој заштити становништва.

Систем мониторинга оперише са два главна извора информација:

- подацима о животној средини прибављеним у поступку израде, лиценцирања и реализације различитих пројеката на планском подручју (водоснабдевања, канализације, саобраћаја, енергетске и скијашке инфраструктуре, туристичке супраструктуре, шума, земљишта и др.) и
- подацима заснованим на прописима и утврђеним различитим програмима *редовног мониторинга* животне средине на републичком или локалном нивоу.

Главни ауторитет (институција) који иницира и организује надгледање стања већине чинилаца животне средине на подручју ризорта треба да буде Јавно предузеће "Србијашуме", као старалац/управљач тог заштићеног природног добра. Ипак, сходно закону, главна одговорност за планирање и спровођење мониторинга животне средине је на јединицама локалне самоуправе, односно општинама.

Стање основних елемената и показатеља квалитета животне средине (вода, ваздух, земљиште, бука, зрачење) није предмет мерења и осматрања (изузев квалитета воде у системима за водоснабдевање и спорадичних мерења степена природне радиоактивности на појединим локацијама), тако да се закључци о том стању, у контексту израде овог плана и Извештаја о СПУ, изводе посредно, на основу постојања објеката, радова и активности које су извор дејства на животну средину (путеви и саобраћај, туристички објекти, могућност управљања сезонским отицајем вода, густина становања и начин грејања и др). Нису констатоване или индиковане појаве угрожавања живота и здравља људи услед прекомерног загађења животне средине нити неприхватљиви поремећаји у функционисању водених и копнених екосистема под утицајем погоршања квалитета вода, ваздуха и земљишта.

6.1 Мониторинг систем за контролу квалитета вода

Основни документ за мониторинг квалитета вода је Програм систематског испитивања квалитета вода који се, на основу Закона о водама (Службени гласник РС 30/10), утврђује уредбом Владе на почетку календарске године за текућу годину. Програм реализује Републички хидрометеоролошки завод и он обухвата: месечна, недељна или дневна мерења и осматрања водотока, водоаккумуляција и изворишта од посебног значаја; једнократна годишња испитивања квалитета седимената; и годишња испитивања подземних вода. Квалитет вода се прати преко 66 показатеља, а ниво њихове примене везан је за утврђене мерне профиле/станице и периоде осматрања.

На подручју Измена и допуна Плана детаљне регулације, у његовој непосредној околини и релевантном просторном окружењу не налазе се пунктови/профили из мреже осматрачких места РХМЗ-а на којима се врши узорковање и испитивање квалитета вода. Кроз имплементацију Просторног плана утврдиће се обавеза проширења мреже осматрачких места, а институције одговорне за спровођење тих додатних обавеза мониторинга квалитета вода одредиће се програмом управљања Парком природе и програмима праћења стања животне средине територијално надлежних општина. Истим документима утврдиће се и субјекти деловања у случају удеса са последицама на квалитет вода, као и начин поступања у таквим ситуацијама.

Мониторинг водних објеката који служе водоснабдевању становништва врше територијално надлежни заводи за заштиту здравља, а обим и врста тог мониторинга прилагођавају се динамици реализације планских решења у домену обезбеђења комуналних потреба водоснабдевања, везано, пре свега, за туристичку изградњу.

6.2 Мониторинг систем за контролу квалитета ваздуха

Правни основ за праћење квалитета ваздуха представља Закон о заштити ваздуха ("Службени гласник РС", бр.36/09) и Уредба о условима за мониторинг у захтевима квалитета ваздуха («Службени гласник РС», 11/2010).

Стандарди и методе мониторинга ваздуха прописани су Правилником о граничним вредностима, методама мерења имисије, критеријумима за успостављање мерних места и евиденцији података ("Службени гласник РС" бр. 54/92, 30/99 и 19/06), донетог на основу Закона о заштити животне средине. Предмет систематског мерења су одређене неорганске материје (сумпордиоксид, чађ, суспендоване честице, азотдиоксид, приземни озон, угљемоноксид, хлороводоник, флуорофодоник,

амонијак и водониксулфид), таложне материје из ваздуха, тешки метали у суспендованим честицама (кадмијум, манган, олово, жива), органске материје (угљендисулфид, акролеин и др.), канцерогене материје (арсен, бензен, никл, винилхлорид). Такође, правилником су прописане и материје које дефинишу стање имисије упозорења и епизодно загађење, места и динамику узорковања, као и граничне вредности наведених загађујућих материја. Систематска мерења имисије врше се на основној и локалној мрежи станица, које су дефинисане на републичком нивоу и за које је прописана врста и динамика узорковања. На подручју Плана детаљне регулације, односно у његовој околини, не налазе се станице из мреже за мерење имисије основних загађујућих материја (чађ, CO₂, суспендоване честице - укључујући нормиране токсичне метале, NO₂, O₃, CO, УТМ – укупне таложне материје). Имајући у виду врсту и карактер планских решења, природне и антропогене одлике планског подручја и процењене незнатне и мале утицаје тих решења на квалитет ваздуха, предлага се да се, осим споменутог програма Владе, програмима мониторинга животне средине, које ће донети надлежне општине, предвиде повремени или сезонска мерења вредности имисије ризорту и поред ободне и унутрашњих саобраћајница. Те програме ће реализовати окружни Завод за заштиту здравља.

6.3 Мониторинг систем за контролу квалитета земљишта

Праћење стања тла у односу на ерозионе процесе, посебно спирања и акумулирања материјала дејством воде услед сече шуме за потребе изградње ски стаза, значајан је инструмент успешне заштите како пољопривредног, тако шумског и осталог земљишта, што је као експлицитна обавеза уграђено у Закон о пољопривредном земљишту и Закон о шумама и као начелна обавеза у Закон о заштити животне средине. С обзиром на то да очекивана реализација планских решења индикује појаву процеса водне ерозије, на мањим површинама, али јачег интензитета (пре свега услед изградње ризорта, уређења и одржавања скијашке инфраструктуре и путева), спровођење мониторинга биће обавеза управљача Парка природе, уз укључивање одговарајућих надлежних субјеката јединица локалне самоуправе.

6.4 Мониторинг емисије

Већина дискутованих система праћења стања животне средине, у својој методолошкој поставци, заснива се на мерењу и осматрању *имисије* загађујућих материја или *ефеката дејстава* не везујући се директно за изворе, односно узрочнике. Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине ("Службени гласник РС" бр. 135/04) утврђује *обавезу мониторинга емисије/ефеката на њиховом извору*, као саставни део прибављања интегрисане дозволе за постројења и активности који могу имати негативне последице по животну средину и здравље људи, што је регулисано актима Владе (Уредба о врстама активности и постројења за које се издаје интегрисана дозвола - "Службени гласник РС", бр. 84/05, Уредба о садржини програма мера прилагођавања рада постојећег постројења или активности прописаним условима - "Службени гласник РС", бр. 84/05, Уредба о критеријумима за одређивање најбољих доступних техника за примену стандарда квалитета, као и за одређивање граничних вредности емисија у интегрисаној дозволи - "Службени гласник РС", бр. 84/05), односно актом министра надлежног за послове заштите животне средине (Правилник о садржини и начину вођења регистра издатих интегрисаних дозвола - "Службени гласник РС", бр. 69/05). Интегрисана дозвола, коју издаје орган надлежан за послове заштите животне средине (на нивоу републике, аутономне покрајине, или општине - у зависности од тога који је орган издао одобрење за изградњу) садржи и план мониторинга, који спроводи *оператер* (правно или физичко лице које управља или контролише постројење и др.).

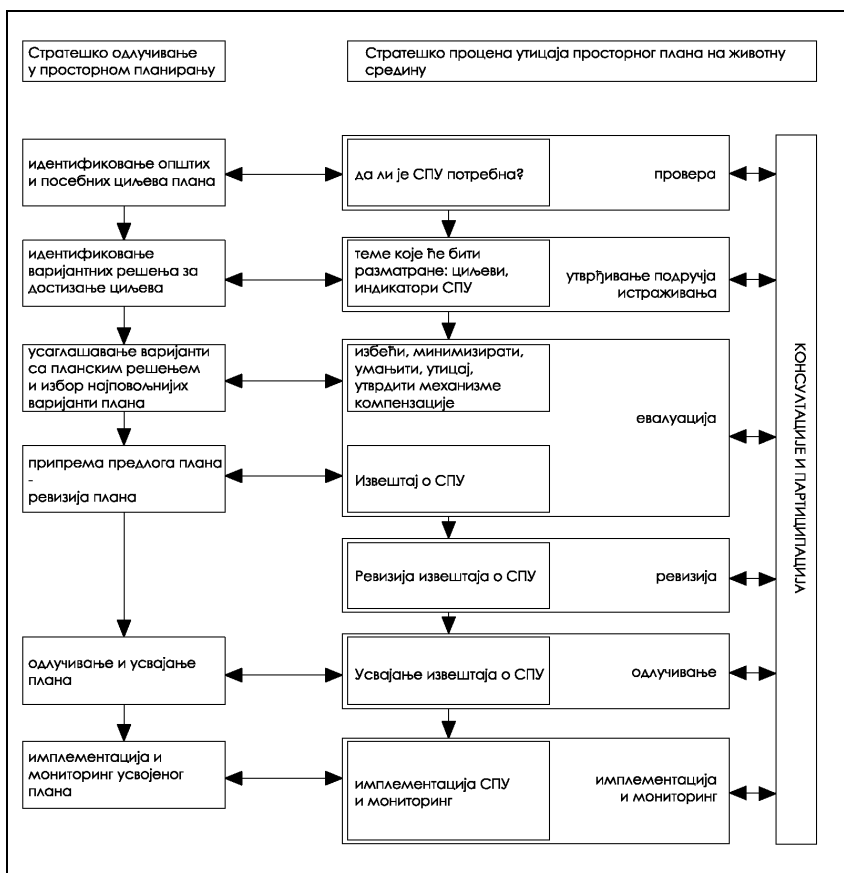
VII Приказ коришћене методологије и тешкоће у изради Стратешке процене утицаја Измена и допуна Плана

Методолошки приступ је заснован на фундаменталном концепту који подразумева да се упоредо са развојем решења и циљева предметног плана развија у оквиру СПУ и један холистички сет циљева који заступају заштиту животне средине и одрживи развој и који се затим разматрају заједно са претходно иницијално дефинисаним решењима предметног плана. На тај начин се апликацијом СПУ у процесу планирања промовише подједнака заступљеност еколошких, социјалних, економских и

осталих утицаја, а што даље подразумева да се имплементацијом овако формулисаних планова омогућава спровођење стратегије одрживог развоја.

Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину одражава/прихвата савремене европске методолошке и процедуралне оквире садржане у Европској директиви о процени утицаја појединих планова и програма на животну средину (Directive 2001/42/EC of the European Parliament and the Council of 27 June 2001. on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment). Основни проблем који се намеће је непостојање детаљније разрађене и верификоване јединствене методологије за израду овакве врсте процене. Зато су за потребе израде СПУ коришћена инострана искуства, односно смернице, упутства и практични примери¹⁰.

На основу законски утврђене обавезе, реализација у изради стратешке процене обухвата следеће фазе:

Слика 1. Логички оквир процеса СПУ

(Извор: THE SEA MANUAL - Sourcebook on Strategic Environmental Assessment of Transport Infrastructure Plans and Programs, EC DG TREN, Brussels October 2005.)

а) Преглед плана, дефинисање обухвата и формулација основних и посебних циљева стратешке процене као и формулисање индикатора

Ова фаза је обухватила преглед садржаја и циљева плана и односа са другим плановима и програмима, затим преглед постојећег стања и квалитета животне средине, карактеристике животне средине у областима за које постоји могућност да буду изложене значајнијем утицају, као и питања и

¹⁰ Cooper, L. M. (2004), *Guidelines for Cumulative Effects Assessment in SEA of Plans*, EPMG Occasional, Paper 04/LMC/CEA, Imperial College London;

Strategic Environmental Assessment Tool Kiz - A Practical Guide to the Strategic Environmental Assessment Directive (Office of the Deputy Prime Minister, Department of the Environment in Northern Ireland, Scottish Executive, Welsh Assembly Government), web document 2006;

Surrey Local Transport Plan - Strategic Environmental Assessment, Surrey County Council, England UK, 2006.

Environmental Report on the Provisional Local Transport Plan for Surrey 2006/07 – 2010/11, march 2006.

Analysis Sotavento Experimental Wind Farm

Electrical Instalation - Environmental Impact, Sotavento Galicia Plc, Spain, 2006.

проблеме животне средине који су разматрани у плану, уз приказ разлога за изостављање одређених питања и проблема из поступка процене. Посебно су разматрана варијантна решења која се односе на заштиту животне средине, уз уважавање резултата претходних консултација са заинтересованим органима и организацијама.

Након тога, приступило се формулисању општих и посебних циљева и избору индикатора.

б) Процена и евалуација утицаја плана на животну средину; предлог мера за умањење негативних и увећање позитивних утицаја плана на животну средину

Процена утицаја варијантних решења плана подразумевала је разматрање утицаја на чиниоце животне средине (вода и земљиште, отпад, становништво и људско здравље, шуме, јачање институционалне способности за заштиту животне средине), док су приликом евалуације утицаја узете у обзир карактеристике утицаја (вероватноћа, интезитет, сложеност/реверзибилност, временска димензија, просторна димензија, кумулативна и синергијска природа утицаја).

Приликом формулисања мера за умањење утицаја, узимајући у обзир обухват Плана, посебно су примењене мере као што је забрана коришћења и градње у просторима са I степеном заштите Парка природе, ограничавање коришћења простора са режимом заштите II степена, затим успостављање смерница за планове нижег нивоа, односно јасно дефинисање потребе за израдом стратешких процена и процена утицаја пројеката на животну средину за планове и програме нижег хијерархијског нивоа, као и друга ограничења и поступци.

ц) Формулисање плана мониторинга

Приликом формулисања плана мониторинга, посебно је било узето у обзир да треба достићи одговарајући циљ који подразумева да резултати мониторинга пруже увид о успешности имплементације плана.

Предлог програма праћења стога садржи: опис циљева плана и програма, индикаторе за праћење стања животне средине, права и обавезе надлежних органа, поступање у случају појаве неочекиваних негативних утицаја, као и друге елементе од значаја за предметни план. Поред тога посебно је значајна координација мониторинга на нивоу Управе Парка природе и Завода за заштиту природе Србије, да би се на тај начин утврдиле надлежности у случају евентуалних негативних ефеката на животну средину.

д) Израда Закључака Извештаја стратешке процене утицаја на животну средину

Израда закључака Извештаја се одвија на основу напред утврђеног садржаја. Саставни део процеса израде Стратешке процене утицаја јесте поступак одлучивања. Приказ поступка одлучивања саставни је део Извештаја стратешке процене утицаја на животну средину.

Узимајући у обзир да се у пракси СПУ најчешће користе експертске методе које углавном заступају квалитативну процену и то матрице, контролне листе, вишекритеријумска анализа, просторна анализа, SWOT анализа, Делфи метода, оцењивање еколошког капацитета и друге, као и тешкоће у смислу обезбеђивања одговарајућих квантитативних података, ова СПУ је базирана на примени експертских метода које заступају квалитативну процену.

Основна метода јесте матрица уз помоћ које се обавља процена и евалуација утицаја Плана и то тако што се планска решења разматрају у односу на оквире СПУ, односно опште и посебне циљеве СПУ и њихове одговарајуће индикаторе.

Овде је примењена методологија процене која је развијана и допуњавана у последњих 10 година^{11, 12, 13} и која је углавном у сагласности са новијим приступима и упутствима за израду стратешке процене у Европској Унији^{14, 15, 16}.

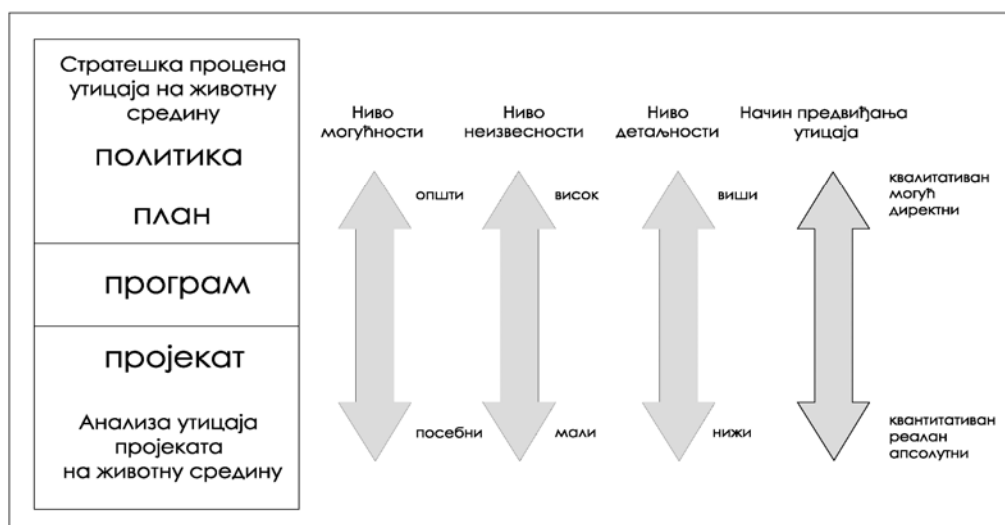
¹¹ Стојановић Б., Процена утицаја на животну средину и услови за заштиту и унапређење животне средине, Секторски прилог за Генерални план Приштине, ИАУС, 1996.

¹² Стојановић Б., Управљање животном средином у просторном и урбанистичком планирању - Стање и перспективе, у монографији "Новији приступи и искуства у планирању", ИАУС, 2002, стр.119-140

¹³ Стојановић Б., Спасић Н., Критички осврт на примену закона о стратешкој процени утицаја на животну средину у просторном и урбанистичком планирању, ИЗГРАДЊА, Бр.1, 2006, стр. 5-11

¹⁴ A Source Book on Strategic Environmental Assessment of Transport Infrastructure Plans and Programs, European Commission DG TREN, Brussels, October 2005.

¹⁵ A Practical Guide to the Strategic Environmental Assessment Directive, Office of the Deputy Prime Minister, London, UK, September 2005.

Слика 2. Основне разлике садржаја и обима СПУ и ПУ
(Извор: The Relationship between the EIA and SEA Directives, Imperial College London Consultants, August 2005.)

У току израде СПУ, поред, како је већ истакнуто, недостатака одговарајућих смерница и домаћих упутстава, обрађивачи су се сусрели и са проблемом веома скромног информационог система о животnoj средини, као и са непостојањем система показатеља-индикатора за оцену и праћење стања животне средине. Информациона основа која је коришћена за СПУ највећим делом је преузета из аналитичко-студијске основе Просторног плана и Плана детаљне регулације, као и из Стратегије заштите, развоја и уређења Парка природе и туристичке регије Стара планина.

Основну тешкоћу у спровођењу стратешке процене и изради Извештаја представљао је недостатак званичне, детаљно прописане јединствене методологије, на нивоу правилника или упутства. Такође, проблем је био и у раздвајању питања која су у домену (детаљне) процене утицаја на животну средину од стратешке процене утицаја. Европске препоруке су да стратешка процена (SEA, за разлику од EIA), не треба да улази у већу квантификацију, да је њена суштина у вредновању и поређењу алтернатива/опција са аспекта *могућих значајних утицаја* на животну средину, да је нагласак, када се ради о карактеру утицаја, на кумулативним и синергијским ефектима, да се спроводи једино за програме и планове јавног карактера итд.

VIII Приказ начина одлучивања

Члан 18. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину дефинише обавезу прибављања мишљења заинтересованих органа и организација на извештај о стратешкој процени, који своје мишљење дају у року од 30 дана. Пре упућивања захтева за добијање сагласности на извештај о стратешкој процени, орган надлежан за припрему плана обезбеђује учешће јавности у разматрању Извештаја о стратешкој процени (члан 19). Тај орган обавештава јавност о начину и роковима увида у садржину Извештаја и достављених мишљења, као и о времену и месту одржавања јавне расправе у складу са законом којим се уређује поступак доношења плана.

Орган надлежан за припрему плана израђује извештај о учешћу заинтересованих органа и организација и јавности који садржи сва мишљења о СПУ, као и мишљења сакупљених у току јавног увида и јавне расправе плана. Извештај о СПУ доставља се, заједно са извештајем о стручним мишљењима и јавној расправи, органу надлежном за заштиту животне средине на оцењивање, односно - у овом случају, општини Књажевац. Оцењивање се врши према критеријумима из прилога II закона. На основу ове оцене министарство даје своју сагласност на извештај о СПУ у року од 30 дана од дана пријема захтева за оцењивање, при чему у том времену може затражити додатно мишљење овлашћених организација или стручних лица.

После прикупљања и обраде свих мишљења орган надлежан за припрему плана доставља Нацрт урбанистичког плана заједно са извештајем о СПУ надлежном органу на одлучивање.

¹⁶ James E., O. Venn, P. Tomilson, Review of Predictive Techniques for the Aggregates Planning Sector, TRL Limited, Berkshire, UK, March 2004.

IX Учешће заинтересованих страна у поступку израде и разматрања извештаја о стратешкој процени

Консултације и учешће јавности су једна од основних и обавезних одредница процеса стратешке процене. Приликом израде ових Измена и допуна Плана детаљне регулације и спровођења стратешке процене утицаја на животну средину, остварена је потребна сарадња са свим меродавним републичким органима (ресорним министарствима, Заводом за заштиту природе Србије, јавним предузећима и др.), као и са органима и службама локалне самоуправе. Учешће јавности биће обезбеђено кроз јавно излагање, односно стављање на увид и расправу овог Извештаја, заједно са Изменама и допунама Плана детаљне регулације.

X Закључци – завршни, нетехнички резиме

10.1. Приказ закључака Извештаја о стратешкој процену утицаја Измена и допуна плана на животну средину

Према Закону о стратешкој процени утицаја, Закону о заштити животне средине и Закону о заштити природе, закључци до којих се дошло приликом израде Извештаја о стратешкој процени чине обавезни садржај тог извештаја и треба да буду представљени на начин разумљив јавности. Логика тог захтева одражава, управо, један од пет суштинских принципа стратешке процене: начело укључивања јавности у планирање и доношење стратешких одлука које се тичу животне средине (према принципима Архуске конвенције). Из тих разлога, закључци не треба да садрже превише техничких података и појмова, тако да се овај део извештаја означава и као *нетехнички резиме*. Приказани закључци одражавају чињенице, решења и мере који чине садржај Измена и допуна Плана детаљне регулације, као и резултате до којих се дошло у поступку стратешке процене.

У складу са Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину и Законом о заштити природе, у припреми Одлуке о изради стратешке процене Урбанистичког плана за прву фазу туристичког ризорта „Јабучко равниште“ на Старој планини извршене су консултације и прибављени подаци, услови и мишљења следећих институција:

- Министарство одбране РС;
- Министарство унутрашњих послова РС;
- Завод за заштиту природе Србије;
- Републички хидрометеоролошки завод Србије;
- Републички сеизмолошки завод Србије;
- ЈВП Србијаводе, ВПЦ "Сава-Дунав", Радна јединица "Неготин";
- ЈП Скијалишта Србије;
- ЈП за развој планинског туризма Стара планина;
- Електропривреда Србије ЈУГОИСТОК Ниш;
- Телеком – Извршна дирекција регије југ Ниш;
- Дирекција за развој, урбанизам и изградњу општине Књажевац, Ј.П. и ЈКП "Стандард" Књажевац.

Поред тога, као резултат претходних консултација узети су у обзир и следећи документи:

а) Просторни план подручја „Бабин зуб“;

б) Просторни план подручја Парка природе и туристичке регије Стара планина - „Службени гласник РС“ бр. 115/08 и **Закључци Стратешке процене утицаја овог плана на животну средину;**

в) Уредба о заштити Парка природе Стара планина (у погледу режима заштите I, II и III степена) - „Службени гласник РС“ бр.23/09

г) Програм за израду урбанистичког плана за прву фазу туристичког ризорта „Јабучко равниште“ на Старој планини и Програм за израду СПУ истоименог плана; и

д) Програм развоја планинског туризма на подручју Старе планине - "Службени гласник РС" бр. 85/2007.

У поступку спровођења поступка Стратешке процене утицаја Измена и допуна Плана детаљне регулације прве фазе туристичког ризорта «Јабучко равниште» на Старој планини на животну средину и израде Извештаја о тој стратешкој процени закључено је следеће:

1. Предметне Измене и допуне Плана детаљне регулације темељене су на Просторном плану парка природе и туристичке регије Стара планина - као релеватним постојећем планском документу, другим стратешким и програмским документима као и законима у области заштите животне средине, туризма, планирања и изградње и др.

2. Кључни плански циљ је уређивање грађевинског земљишта на територији Плана детаљне регулације путем планских мера и инструмената, а у складу са Законом о планирању и изградњи и Законом о заштити животне средине, као и детерминисање земљишта за јавне и остале намене и утврђивање правила уређења и грађења. У том смислу истиче се пре свега усклађивање интереса које намеће туристички развој са интересима заштите животне средине на предметном подручју.

3. Мера туристичког развоја и заштите предела дефинисане су кроз анализе и оцене природног потенцијала, природних вредности локалитета Јабучко равниште, интереса свих меродавних сектора и субјеката развоја. Поједина питања, посебно осетљива са становишта еколошког и развојног интереса детаљно су разматрана и усклађивана, са мање или више тешкоћа. Посебан проблем представљали су супротстављени развојни и заштитарски интереси, који су Планом, кроз компромисна решења, хармонизовани чиме су обезбеђени и развој и заштита, уз антропогено присуство и интервенције у простору, првенствено због активности и садржаја туризма.

4. У фази израде Програма за план детаљне регулације размотрена су варијантна решења у погледу одвођења и пречишћавања отпадних вода као и начина елиминације комуналног отпада. Алтернативна планска решења доследно су оцењивана и са становишта значајних утицаја на природу и животну средину, при чему су се нека решења показала као повољнија, друга као неповољнија, а нека су била и неутрална/резистентна у односу на могуће/очекиване ефекте на животну средину.

5. Без обира на нормативна и методолошка ограничења, успешно је калибрисан/подешен модел селекције (раздвајања) значајних утицаја од оних који, на нивоу израде Плана и спровођења Стратешке процене, нису значајни. Као значајни утицаји разматрани су они који могу изазвати интензивне/битне и неповратне (без могућности репарације) промене природних и културних вредности, природних ресурса и здравља становништва у негативном и позитивном смислу.

6. Изабрана планска решења нису увек била најповољнија са становишта еколошког интереса, због објективне околности да планирање простора равноправно мора укључити и развојни интерес, који са своје стране увек подразумева економске, социјалне и политичке циљеве, захтеве и логику. То се пре свега односи на негативан утицај изградње ободне и унутрашњих саобраћајница у комплексу, као и на проблем водоснабдевања и одвођења отпадних вода, као и елиминације комуналног отпада.

7. Подручје Просторног плана обухвата укупну површину од око 170 хектара у општини Књажевац на којем је планирана око **6000 лежачева**. Просторна целина "Јабучко равниште" простире се на истоименом платоу на висинама 1400-1500 м н.в. (Дебели Рт и Јабучко Равниште) и падинама скијалишта, које се од гребена висине 1725-1660-1630 м н.в (Бабин Зуб-Рудине, односно границе општина Књажевац и Пирот) спушта у правцу северозапада.

Грађевински рејон планског подручја обухвата укупно 100,61 ха или 58,97% локалитета (јавне намене 'површине јавне намене, јавне површине за потребе здравства и државних органа, културе и информатике, јавни путеви и улице, техничка база скијалишта, коридори инфраструктуре, пешачке стазе, паркинзи, алпско скијалиште са полигоном ски школе; остале намене – хотел, минихотел, туристичко село, вишепородичне и јендопородичне куће и др), а осталих 70,01 ха или 41,03% је под слободним зеленим површинама (већим делом под буковом шумом и мањим делом под пашњацима).

8. Један од основних императива развоја планског подручја представља изградња туристичких капацитета и туристичке инфраструктуре. Доминантни вид туризма ће бити стационарни и излетнички планински туризам са главним активностима у зимским спортовима и рекреацији - алпском скијању и активностима осталих зимских спортова (сноубординг итд.) и бројни видови туризма у летњем периоду. Туризам и рекреација представљаће водећу привредну грану одрживог развоја подручја и агенс развоја других комплементарних активности, посебно здравствено-рекреативних функција, пољопривреде, ловства, чисте енергетике, занатства и домаће радиности, као и активности друштвеног стандарда (саобраћај, комуналне службе, терцијарне и кварталне јавне службе). Осим тога, туризам и рекреација биће функцијски прилагођени захтевима заштите, очувања, ревитализације и културолошког коришћења природе, природних вредности, животне средине и непокретних културних добара. Са захтевима и потребама туризма и рекреације биће усклађене све остале активности подручја.

Плански концепт понуде туризма и рекреације подручја биће заснован на природним условима, ресурсима и вредностима за зимску и летњу понуду. Сходно томе, туристичко-рекреативна понуда подручја ће анимирати и задовољити тражњу претежно у стационарном и излетничком спортско-рекреативном туризму.

Биланс корисника локалитета прве фазе туристичког ризорта „Јабучко равниште“:

2. Укупан максимални број стационарних корисника локалитета око 6000
2. Укупан број службених лежаја (смештаја за запослене) – 300
3. Укупан број дневних излетника – 2000
- Укупан број запослених – 970
- Укупан максимални број једновремених корисника – 9270

Туристички ризорт предвиђен је као поливалентни, интегрални планински комплекс са програмским нагласком на ексклузивном, високо комерцијалном туризму. Садржаји рекреације и спорта, јавних служби и услуга, као и саобраћајне и техничке инфраструктуре, предвиђени су такође у високом стандарду. Посебну специфичност ризорту ће дати планирани спортско-рекреативни, рекреативно-забавни, комерцијални и културни садржаји. Локалитет прве фазе туристичког ризорта „Јабучко равниште“ планиран са капацитетом од **око 6000** лежаја и утврђује се са следећим садржајима и капацитетима:

1. Туристичких лежаја укупно **око 6000**;
2. Дневних излетника око 2000, од тога око 1600 скијаша (80%) и 400 нескијаша (20%) ;
3. Службених лежаја - 5% од броја туристичких лежаја - укупно 300, и то већим делом у посебном објекту/објектима заједничког службеног смештаја око 290 и минималним бројем у техничкој бази око 10;
4. Запослених – 900 (15% од броја туристичких лежаја) и 70 у техничкој бази, укупно 970 сталних;
5. Јавне службе и сервиси у комплексу ризорта
6. Трговачки садржаји обухватају: комерцијалне услуге, објекте хране и пића.
7. Комплекс прве фазе туристичког ризорта „Јабучко равниште“ се са капацитетом од око 8000 једновремених скијаша, 6000 стационарних и 2000 скијаша излетника налази на сектору 1 алпског скијалишта „Голема река“ и сектор 2. алпског скијалишта „Топли До“ са 32 жичаре (са правцем прескијавања преко Рудина, Бабиног зуба, Ракитске горе и даље ка главном скијалишту), са полазима 5 планираних жичара (две 4/6 седежнице и три ски лифта) и друге инсталације укупног капацитета од око 9000 успона на час и исходиштима алпских ски-стаза. Капацитет алпског скијалишта, у броју једновремених скијаша на подручју прве фазе туристичког ризорта, биће обрачунат по стандарду од 200 m² алпске ски-стазе по једном скијашу. Локација туристичког ризорта није у директном контакту са планираним квалитетним алпским скијалиштем, већ се са њим повезују системом жичара и дужих помоћних ски-стаза, на равном или благо нагнутом терену присојних експозиција (што захтева често вештачко заснеживање стаза). У првој фази развоја ризорт има улазе у скијалишта за све алпске скијаше/сноубордере смештене у оквиру ризорта и дневне излетнике, док су у другој фази за скијаше/сноубордере - дневне излетнике предвиђени и други посебни улази ван смештајног комплекса ризорта у оквиру потенцијалних околних туристичких центара, насеља и пунктова (пре свега из правца „Голема Река“ и „Топлог Дола“). На локалитету су предвиђени и полигони школе скијања као и ролер полигон.
8. Од спортско-рекреативних садржаја, у оквиру комплекса прве фазе туристичког ризорта „Јабучко равниште“ предвиђени су: посебни летњи рекреативно-забавни комплекси са базенима и акваганима за одрасле и децу, са теренима за мале спортове, тенис и сквош, теренима за забаву одраслих и деце (куглана, мини-гольф, дечија игралишта и др.); у зимском периоду планирани су терени и беби-лифтови за школе скијања (зона за скијаше почетнике и игре на снегу) дечија санкалишта, клизалишта за децу и одрасле; и др.; за целогодишње коришћење планиране су „spa & water park“ и рекреациони центар (са велнес третманима, поливалентна сала у функцији спорта и рекреације и др.); у склопу комплекса предвиђена су полазишта/терминали и транзитни пунктови жичара, алпских, сноуборд и нордијских ски-стаза (у зимском периоду), односно излетничких и планинарских стаза (у летњем периоду) и др..

10. Измене и допуне Плана детаљне регулације посебну пажњу посвећује решењима саобраћајне, енергетске и телекомуникационе и скијашке инфраструктуре, гасификацији, водоснабдевању, изградњи канализационих система и постројења за пречишћавање вода, ефикасној евакуацији чврстог отпада, употреби обновљивих извора енергије

11. У свим циљевима и предложеним решењима Измене и допуне Плана детаљне регулације су уважавале еколошке захтеве, односно разматрале однос тих циљева и решења са циљевима и потребама заштите природних вредности (биљни и животињски свет, геонаслеђе, предео) и кључних елемената и параметара животне средине (ваздух, вода, земљиште, бука, отпад) и мудрог, одрживог коришћења природних богатстава и потенцијала (шуме, воде, педолошки покривач, простор као урбанистичка/грађевинска категорија).

12. Изменама и допунама Плана детаљне регулације и Извештајем о СПУ утврђен је сет мера које треба да обезбеде ефикасну превенцију (предупређење), смањење и елиминисање могућих негативних утицаја предложених планских решења на природу и животну средину. Те мере заснивају се на закону и другим прописима (подзаконским актима), којима се уређују заштита природних вредности, природе и животне средине, изградња објеката, планирање и уређење простора, туризам, газдовање/управљање шумама, водама и пољопривредним земљиштем, лов и риболов, заштита

културних добара и др. Главни предуслов успешности тих мера је организованост/оспособљеност управних структура (на локалном и републичком нивоу) и доследност у њихово спровођењу.

13. Извештајем о Стратешкој процени утицаја на животну средину дати су и предлози за врсте процене утицаја по појединим плановима програмима и пројектима нижег реда, који би се имплементирали на основу Измена и допуна Плана детаљне регулације. То се пре свега односи на појединачне објекте у оквиру ризорта и у непосредној близини (техничку базу, термотехничке инсталације, ски стазе, жичаре, рециклажно двориште и ППОВ) за чију је реализацију неопходна претходна процена утицаја на животну средину.

14. Анализом планираних измена и допуна Плана детаљне регулације прве фазе туристичког ризорта „Јабучко равниште“ на Старој планини констатовано је следеће:

- 1) циљеви и обухват плана остају непромењени
- 2) статус земљишта и стечене урбанистичке обавезе су остале непромењене
- 3) концепт плана није мењан у смислу капацитета, већ у смислу реорганизације појединих локација
- 4 унутар карактеристичних зона доћи ће до промене површина њиховог обухвата у односу на претходно решење
- 5) предвиђане су одређене измене унутар зона предвиђених за туристичко-комерцијалне садржаје различитих типова коришћења
- 6) у погледу регулације саобраћајних површина, измешта се траса коридора 2 и мења се траса спољне/ободне саобраћајнице С-1 и скраћује се траса главне унутрашње јавне саобраћајнице С-2 . Поред тога, укида се траса секундарне јавне саобраћајнице С-17 и скраћује се траса секундарне јавне саобраћајнице С-16.
- 7) извршиће се корекција површине предвиђене за техничку базу
- 8) у погледу мреже комуналне инфраструктуре, дефинишу се локације резервоара и каптажа за водовод
- 9) измене у трасама канализационе, електроенергетске, телекомуникационе и термотехничке инфраструктуре вршиће се у складу са изменама локација појединих садржаја и саобраћајне инфраструктуре
- 10) у регулацији слободних и зелених површина нема измена ни допуна
- 11) измењене су трасе скијашких стаза ски лифтова, а промене у површинском обухвату скијалишта су минималне
- 12) биће кориговане унутрашње грађевинске линије и спратност објеката као и дужина еркера и других испада

Евидентно је да све наведене измене немају значајнијег утицаја на животну средину у односу на интензитет појаве, просторну дистрибуцију ефеката, као и учесталост, а у односу на критеријуме за одређивање могућих значајних утицаја, према Прилогу I Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину.

